

Прирачник за демократско полициско работење

од Вишиот полициски советник на Генералниот секретар на ОБСЕ

- Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) работи на воспоставување **стабилност, просперитет и демократија** во 56 земји, преку политички дијалог за заедничките вредности и преку практична работа која води до трајни промени

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Виена, Мај 2008, Второ издание
© ОБСЕ 2008

Сите права се задржани. Содржината на оваа публикација може слободно да се користи и копира за образовни и други некомерцијални цели, под услов во секоја репродукција ОБСЕ да се наведе како извор.

ISBN 978-92-9234-500-6

Стратешки полициски работи
Канцеларија на генералниот секретар
Секретаријат на ОБСЕ
Валнерштрасе (Wallnerstrasse) 6, А-1010 Виена, Австрија

тел: +43-1 514 36 6942
Факс: +43-1 514 36 6266
е-пошта: [spm@osce.org](mailto:spmu@osce.org)
<http://www.osce.org/policing>
<http://polis.osce.org>

Содржина

Вовед	7
Заслуги	9
Клучни принципи на демократското полициско работење	12
Прирачник за демократско полициско работење	14
I. Цели на демократското полициско работење	14
<i>Полициското работење како јавно опслужување</i>	14
<i>Демократски цели</i>	15
II. Поддршка на владеење на правото	17
<i>Улогата на полицијата</i>	17
<i>Соработка со кривично-правниот сектор</i>	18
III. Полициска етика и човекови права	19
III.1 Полициска етика	19
<i>Прашања поврзани со корупција</i>	19
III.2 Човекови права	21
<i>Прашања поврзани со дискриминација</i>	22
<i>Полициски истраги</i>	24
<i>Поддршка на жртви и сведоци на кривични дела</i>	26
<i>Лишување од слобода и задржување</i>	27
<i>Одржување на јавниот ред и заштита на демократските слободи</i>	29
<i>Употреба на сила</i>	29
<i>Тортура, принудно исчезнување и други форми на бруталност или понижување</i> ..	31
IV. Отчетност и транспарентност на полицијата	33
IV.1 Отчетност и контрола	33
<i>Надзорни институции</i>	33
IV.2 Партнерство меѓу полицијата и граѓаните	36
<i>Механизми за барање на полициски услуги</i>	36
<i>Односите меѓу полицијата и медиумите</i>	36
<i>Јавна дистрибуција на извештаи</i>	37
<i>Создавање на форуми за отворени дискусии</i>	37
<i>Проекти за полициско работење во заедницата</i>	38
<i>Во пресрет на малцинските заедници</i>	39

<i>Соработка со граѓанските групации</i>	39
V. Полициска организација и раководење	41
<i>Командна структура и оперативна автономија</i>	41
<i>Надзор</i>	41
<i>Состав на полицијата</i>	42
<i>Регрутирање</i>	43
<i>Задржување на кадарот</i>	45
<i>Унапредување и развој во кариерата</i>	45
<i>Права на полицискиот кадар</i>	46
<i>Опрема</i>	46
<i>Обука</i>	47
VI. Заклучок	49
Користена литература	51
<i>Меѓународни документи</i>	51
<i>Библиографија</i>	54
Индекс	58

Целосното почитување на човековите права и фундаментални слободи и развојот на општествата базирани на плуралистичка демократија и владеење на правото се предуслови за напредок во воспоставувањето траен поредок на мир, безбедност, правда и соработка во Европа.

(КБСЕ, Документ од средбата во Копенхаген на Конференцијата за хуманата димензија на КБСЕ (Копенхаген 1990), Преамбула).

Вовед

Полицијата е највидливата манифестација на владините органи која е одговорна за јавната безбедност. Изложена на огромен притисок во целокупното подрачје што го покрива ОБСЕ за спречување на се поголемиот бран на организиран криминал и новите закани по меѓународната и националната безбедност, вклучувајќи ги и оние што потекнуваат од тероризмот, полицијата во секој момент мора да работи во согласност со националниот и меѓународниот закон и да ги почитува човековите права.

Државите членки на ОБСЕ „ја сметаат демократската политичка контрола на [...] полицијата за неопходен елемент на стабилноста и безбедноста“¹. Поддржувајќи го процесот на демократизација во пост-конфликтните општества, како и во општествата во транзиција, се поголем акцент се става на владеењето на правото. Ова покажа дека не постои стандардизирана концептуална основа врз која би се базирале овие полициски активности, што резултира со постоење на повеќе пристапи за спроведување на полициска обука, како и програми за полициска реформа.

Затоа вишиот полициски советник на ОБСЕ, заедно со земјите учеснички во ОБСЕ и партнерските организации, се обиде дополнително да ги операционализира веќе постоечките норми, стандарди, добри начела и научени лекции и да ги направи овие норми и стандарди достапни до оние кои го практикуваат полициското работење и спроведување на правдата и тоа во форма на еден работен и лесен за читање документ: Прирачник за демократско полициско работење.

Овој прирачник придонесува да се исполнат барањата на државите членки на ОБСЕ да се работат „со другите меѓународни организации на создавање на политички и правни рамки во кои полицијата може да си ја врши својата задача во согласност со демократските принципи и владеењето на правото“² и да обезбедат информации во врска со научените лекции и најдобрите практики во полициското работење во справувањето со новите безбедносни предизвици³.

Овој прирачник е направен за да им помогне на вработените во ОБСЕ кои работат на прашањата поврзани со полицијата и спроведувањето на правото, како и на полициските службеници и политичарите кои работат за да го развијат и зацврстат демократското полициско работење. Прирачникот би требало да послужи како препорака за добрите полициски практики и меѓународно прифатените стандарди. Тоа е жив документ, што значи дека во него ќе можат да се додаваат ново усвоени стандарди и идни примери за добра практика.

Прирачникот ги изразува целите на демократските полициски служби и сили; значењето на нивната посветеност на владеењето на правото, политичката етика и стандардите за човекови права; суштинската природа на полициската отчетност пред законот и општеството на кое му служат; како и потребата за нивна соработка со заедниците, признавајќи дека за ефективно полициско работење потребно е партнерство со заедниците што се опслужуваат. Понатаму, овој прирачник ги елаборира структурните и раководните аспекти во полицијата кои се сметаат за неопходни за постигнување и одржување на демократско полициско работење.

¹ ОБСЕ, *Кодекс на однесување за политичко-воените аспекти на безбедноста* (Букурешт, 1994 год.), § 20.

² ОБСЕ, *Повелба за Европска безбедност* (Истанбул, 1999 год.), Чл. 45

³ Види ОБСЕ, *Деветта средба на Министерскиот совет, Одлука бр. 9, Полициски активности* (Букурешт, 2001 год.), Чл. 3, т. 34f

Секој од овие принципи за демократско полициско работење е дополнително елабориран во овој прирачник со упатувања на релевантни детални студии и меѓународни стандарди или заложи. Прирачникот е „клучот“ за „отклучување“ на овие документи за читателот. Сите документи кои се наведени во текстот се достапни на компакт дискот (CD) кој е даден во прилог на овој прирачник. Во однос на академските статии на компакт дискот се ставени само оние за кои издавачите имаат дадено авторски права.

Кевин Карти

Виш полициски советник на Генералниот Секретар на ОБСЕ

Заслуги

Целта на вишиот полициски советник на ОБСЕ г. Кевин Карти беше да го изготви овој прирачник заедно со државите членки на ОБСЕ и партнерските организации за да добие разноврсни ставови за оваа тема, засновани на различни културни и институционални заднини. За оваа цел, вишиот полициски советник на ОБСЕ состави група од истакнати полициски експерти – претставници на државите членки, релевантни меѓународни организации и независни истражувачки организации. Тој исто така именува и главен изготвувач, д-р Торстен Штодик, виш истражувач во Центарот за истражувања на ОБСЕ (CORE) при Институтот за мировни истражувања и безбедносна политика на Универзитетот во Хамбург. Во текот на неколкуте рунди на писмени експертски придонеси и во текот на дводневната експертска средба што се одржа во Виена, нацрт прирачникот беше ревидиран. Вишиот полициски советник на ОБСЕ е благодарен за сеопфатниот и многу ценет придонес што експертите го дадоа во овој процес.

Вклучени беа следниве експерти:

Пјер Аепли, Женевски центар за демократска контрола на вооружените сили (DCAF);
Дмитри Алечкевич, политички советник, висок комесар на ОБСЕ за национални малцинства;
Бо Астром, главен виш детектив, Сектор за полициски работи, Оддел за меѓународна соработка, Национален полициски одбор, Шведска;
Паал Кристиан Балхен, помошник шеф на полиција, Одделение за анализа и превенција на криминал, Национална дирекција за полиција, Норвешка;
Стив Бенет, директор, Едукација и развој на Полицијата, Мисија на ОБСЕ во Косово;
Лери Бирд, Програмска помош и оценка, Биро за меѓународни наркотици, Американски Стејт Департмент;
Благодородна Макева, виш правен советник, Министерство за внатрешни работи, Полициски директорат, Бугарија;
Јозеф Бода, директор, Меѓународен центар за обука, Министерство за правда и спроведување на правото, Будимпешта, Унгарија/ Консултант на DCAF;
Џејмс Браун, помошник директор, Комисија за акредитација на агенции за спроведување на правото (CALEA), САД;
Луиџи Бруно, Центар за извонредност за полиција за стабилност (CoESPU);
Ендру Карпентер, офицер за политички работи, Единица за стратешки полициски работи (SPMU), Секретаријат на ОБСЕ;
Тимоти Дел Векио, офицер за полициски работи, SPMU, Секретаријат на ОБСЕ;
Хавиер Денис, советник, Постојано претставништво на Франција во ОБСЕ;
Барт Д`уг, шеф на служба – Европска дирекција за координација, Меѓународна полициска соработка, Федерална полиција – Канцеларија на генералниот комесар, Белгија;
Кнуд Дрејер, виш полициски советник, шеф на оддел за полициски работи, Мисија на ОБСЕ во Хрватска;
Фрида Факсборн, ЕУ координатор, Оддел за меѓународни полициски работи, Национален полициски одбор, Шведска;
Јарон Готлиб, офицера за право, ИСРО-Интерпол;
Кристина Гесик, Национален полициски координатор за човекови права, Национален полициски штаб, Полска;
Јан Кантрочик, прв секретар, Постојана мисија на Германија во ОБСЕ;
Анита ван де Кар, Администратор Оддел за кривични проблеми, Генерален директорат I – Правни работи, Совет на Европа;

Фатих Караосманоглу, вонреден професор за меѓународни односи и заменик директор на институтот за безбедносни науки, Полициска академија, Турција;

Римантас Касперавичиус, комесар, главен специјалист на Единицата за полициска стратешка активност, Оддел за полиција, Министерство за внатрешни работи на Република Литванија;

Маигул Кемали, заменик шеф на Директоратот за надзор и методика на Истражниот комитет на Министерството за внатрешни работи на Република Казахстан;

Кристиаан Мартенс, офицер за полициски работи, SPMU, Секретаријат на ОБСЕ;

Пол Морисон, Тим за привремено вршење меѓународна должност / Група за конфликтни прашања, Канцеларија за надворешни работи и Комонвелт, Велика Британија;

Раquel Неилд, Иницијатива за правда отворено општество /Национална реформа на кривичното право;

Хозе Дике Кишос, Генерален директорат за полиција и цивилна заштита, Шпанија;

Ханс-Јоаким Ратцлаф, воен советник, Постојана мисија на Германија во ОБСЕ;

Адам Порцсолт, координатор за обука, Меѓународна академија за спроведување на правото, Будимпешта, Унгарија/Консултант на DCAF;

Ардиан Шпахиу, Канцеларија на директорот, Офицер за владини и јавни работи/Едукација и развој на полицијата, Мисија на ОБСЕ во Косово;

Торстен Стодиек, виш истражувач, центар за ОБСЕ истражувања во Институтот за мировни истражувања и безбедносна политика при Универзитетот во Хамбург, Германија/Специјалист за консултации за полициски работи, SPMU, Секретаријат на ОБСЕ;

Џеф Томас, Министерство за правда на САД, Меѓународна програма за обука за кривични истраги (ICITAP), САД;

Филип Толсон, Раководител на одделот за развој на полицијата, ОБСЕ Набљудувачка мисија во Скопје;

Карл Тревелијан, в.д. директор, Министерство за правда на САД, Меѓународна програма за обука за кривични истраги (ICITAP), САД;

Марија Асунсион Вазкез Дијаз де Туеста, Генерален директорат на полицијата и цивилната одбрана, Шпанија;

Вјачеслав Воробиев, Службеник за полициски работи, SPMU, Секретаријат на ОБСЕ;

Џејмс А. Волш, Надзорник, Програмска помош и евалуација, Биро за меѓународни наркотици, Министерство за надворешни работи на САД (Стејт Департмент);

Мурад Јилдиз, Службеник за полициски работи, SPMU, Секретаријат на ОБСЕ.

Вишиот полициски советник на ОБСЕ им е благодарен на следниве меѓународни и регионални организации, НВОи и институти кои дадоа авторски права за вклучување на нивни документи на референтниот компакт диск:

Совет на Европа (<http://www.coe.int/>);

Интерпол (<http://www.interpol.int/>);

Обединети нации (<http://www.un.org/>);

Меѓународна амнестија (Amnesty International) (<http://www.amnesty.org/>);

Општа рамка за оценување (<http://www.eipa.nl/CAF/CAFmenu.htm>);

Иницијатива на Комонвелтот за човекови права

(<http://www.humanrightsinitiative.org/>);

Фондација 'Полициско работење за мултиетничко општество'

(<http://www.rotterdamcharter.nl/>);

Женевски центар за демократска контрола на вооружени сили

(<http://www.dcaf.ch/>);

Независна комисија за полициско работење за Северна Ирска

(<http://www.belfast.org.uk/>);

Меѓународен комитет на Црвениот крст (<http://www.icrc.org/>);

Меѓународна мировна академија (<http://www.ipacademy.org/>);

Национален институт за правда (<http://www.ojp.usdoj.gov/nij/>)

Иницијатива за правда Отворено општество (<http://www.justiceinitiative.org/>);

Информативен центар за Југоисточна и Источна Европа за контрола на малокалибарско и лесно оружје (<http://www.seesac.org/>);

Клучни принципи на демократското полициско работење

I. Цели на демократското полициско работење

Полицијата е највидливата манифестација на владините органи. Нејзините главни задачи се:

- одржување на јавниот мир, закон и ред;
- заштита и почитување на фундаменталните права и слободи на поединецот;
- спречување и борба против криминалот; и
- пружање помош и услуги на граѓаните.

Полициските службеници ќе ја зголемат легитимноста на државата доколку во нивната секојдневна работа покажат дека:

- одговараат на потребите и очекувањата на граѓаните;
- го користат државниот авторитет во интерес на народот.

II. Поддржување на владеењето на правото

При исполнувањето на овие цели, полицијата мора:

- да работи во согласност со домашниот закон и меѓународните стандарди за спроведување на правото прифатени од државите членки на ОБСЕ; и
- да покаже во пракса посветеност на владеењето на правото.

Законодавството и пишаните начела кои ја контролираат полицијата треба да бидат:

- јасни,
- прецизни, и исто така
- достапни до јавноста.

III. Полициска етика и човекови права

За да ја стекне довербата на јавноста, полицијата мора да се држи до кодексот на професионално однесување и да покаже:

- професионализам; и
- интегритет.

Овој кодекс треба да ги одразува највисоките етички вредности, изразени како:

- забрани; и
- императиви на полициската работа.

Полицијата има посебни овластувања:

- привремено да ги лиши лицата од слобода;
- да го ограничи целосното уживање на нивните права; и,
- во екстремни околности, дури и да употреби смртоносна сила.

Поради тоа, полициските службеници мора да ги вршат нивните задачи во согласност со:

- универзално прифатените стандарди за човекови права; и
- граѓанските и политичките права.

Заштитата и зачувувањето на животот мора да бидат нивен највисок приоритет.

IV. Полициска отчетност и транспарентност

Демократското полициско работење бара од полицијата да биде, и да се смета себе си, одговорна пред:

- граѓаните;
- нивните претставници;
- државата; и
- законот.

Поради тоа, нивните активности – кои се состојат од

- однесувањето на поединечни полициски службеници
- стратегии за полициски операции
- назначување на процедури или
- управување со буџет –

мора да бидат отворени за надзор од повеќе надзорни институции.

Понатаму, главна карактеристика на демократското полициско работење е разбирањето дека е потребна согласност од народот. Предуслови за придобивање на јавната поддршка се:

- обезбедување транспарентност во полициските операции; и
- негување на комуникацијата и меѓусебното разбирање со граѓаните на кои полицијата им служи и ги заштитува.

V. Полициска организација и раководење

Државите се обврзани да создадат структурна и раководна средина што ќе и овозможи на полицијата ефективно и ефикасно да ги спроведува одредбите од владеењето на правото, домашниот и меѓународниот закон и прифатените стандарди за човекови права.

Тука спаѓаат прашања како:

- командна структура (хиерархиска поставеност);
- регулативи за надзор;
- состав на полицијата;
- права на полицискиот кадар; и
- обезбедување на адекватни ресурси и обука.

Прирачник за демократско полициско работење

I. Цели на демократското полициско работење

1. Полицијата е највидливата манифестација на владините органи која ги изведува најочигледните, најдиректните и најнаметливите задачи за да обезбеди добросостојба како на поединците, така и на заедниците⁴.

Полициското работење како јавно опслужување

2. Главните задачи на полицијата се одржување на јавниот мир, закон и ред; заштита на фундаменталните права и слободи на поединецот – особено животот; спречување и откривање на кривични дела; намалување на стравот; и пружање помош и услуги на граѓаните⁵. Напредок кон демократското полициско работење се постигнува кога постои промена „од контролорски пристап кон услужен пристап“⁶, каде примарната грижа на полицијата останува насочена кон проактивното спречување на криминалот⁷.
3. Демократската полиција ги развива и имплементира нејзините активности согласно потребите на граѓаните и државата, а посебно им помага на оние членови на заедницата кои имаат потреба од непосредна помош⁸. Полицијата мора да одговори на потребите на целокупната заедница⁹ и да се стреми кон навремено услужување на еднаков и непристрасен начин¹⁰. Преку нејзините

⁴ Види Дејвид Бејли, *Демократизација на полицијата во странство*, (Вашингтон 2001), стр. 13; и Џереми Тревис, *Полициско работење во транзиција* (Будимпешта, 1998), стр. 2.

⁵ Види Обединети нации, *Универзална декларација за човекови права* (1949), Чл. 19 и 20; Обединети нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (1966), Чл. 19, 21 и 22; Совет на Европа, *Декларација за полиција* (1979), Дел А §1; Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (1979), Чл. 1 и 2; КБСЕ, *Париска повелба* (1990), стр. 3;

Меѓународна полициска оперативна група на Обединетите нации, *Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна и Херцеговина* (Сараево, 1996), Начело 5; Совет на Европа, *Препорака (2001), 10 Европски кодекс на полициска етика* (2001), §§ 1 и 12; Обединети нации, „Упатства за превенција на криминал“, Анекс: *Постапка за промовирање на ефективно спречување на криминал* (2002); Совет на Европа, *Препорака (2003) 21 во врска со Партнерствата за превенција на криминалот* (2003); Обединети нации, *Спречување на урбан криминал* (2004); Дејвид Брус/Рејчел Нилд 2005, *Полиција каква што сакаме, Прирачник за надзор на полицијата во Јужна Африка* (Центар за изучување на насилство и помирување, ДС Принт Медија, Јоханесбург, 2005), стр. 33; и

Иницијатива на Комонвелтот за човекови права, *Полициска отчетност. Премногу значајна за да се запостави, премногу итна за да се одложи* (Њу Делхи, 2005), стр. 18 и 31.

⁶ ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата при градењето доверба во малцинските заедници. Финален извештај* (Виена 2002), стр. 4.

⁷ Види Совет на Европа, *Препорака бр. R (87) 19 за Организирање на превенција на криминалот* (1987); Обединети нации, Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна и Херцеговина, (цит.дел. забелешка бр. 5), Начело 5;

Совет на Европа, *Препорака 20 (2000) за улогата на навремена психолошка интервенција во превенција на криминалитетот* (2000);

Совет на Европа, *Партнерства за превенција на криминал* (цит.дел. забелешка 5); и

Совет на Европа, *Препорака 8 (2006) за помош на жртвите на криминал* (2006).

⁸ Види Совет на Европа, *Резолуција 690 (1979) на Декларацијата за полиција* (1979), дел Б, §1; Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел., забелешка 5), Член 1 (в)); и Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), §§ 44, 49 и 51.

⁹ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел., забелешка 5), Преамбула, § 8(а); и Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (2000), Чл. 5.2.

¹⁰ Види Крошо, Ралф, *Човековите права и теоријата и практиката во полициското работење*, Написи за теоријата и практиката на човековите права, бр. 10 (Центар за човекови права, Универзитет Есекс, Колчестер, 1994) стр. 14

активности, полицијата треба да биде дел од заедничките напори на општеството за промовирање на правна заштита и чувство на безбедност.

4. По барање, полицијата ќе им помага на други јавни институции во извршувањето на нивните услуги кога тоа е законски пропишано¹¹.

Демократски цели

5. При интервенирањето во конфликти, полицијата мора да се раководи според начелото дека „секој ќе биде предмет на такви ограничувања какви што одредува законот со цел обезбедување на соодветното признание и почитување на правата и слободите на другите и исполнување на правичните барања за моралност, јавен ред и општа добросостојба во едно демократско општество¹²“. Затоа полицијата може да се смета за чувар на еднаквоста, интеграцијата и кохезијата¹³ во време на брзи промени на составот на населението во повеќето главни градови¹⁴.
6. Какви проблеми и се даваат на полицијата да ги разреши и од кои општествени сегменти, и како полицијата одговара на истите, се јасни показатели за степенот на примена на практиките на демократско полициско работење¹⁵.
7. Полицијата ќе ја засили легитимноста на државата доколку покаже во нејзината секојдневна работа дека одговара на потребите и очекувањата на јавноста, и дека го користи овластувањето на државата во интерес на народот¹⁶. (Види и § 21). Доколку полицијата ги врши своите должности на начин кој ги одразува демократските вредности, тогаш демократската кауза и легитимноста на државата се подобруваат¹⁷.
8. Јавната доверба и вербата во полицијата се предуслови за ефективно полициско работење. Без оваа доверба, граѓаните не би сакале да ги пријавуваат

Amnesty International (Меѓународна амнестија), *10 Основни стандарди за човекови права за овластени службени лица* (1998), Стандард 1;

ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит. дел., забелешка 6), стр. 6;

Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел., забелешка 5), стр. 21;

Иницијатива на Комонвелтот за човекови права, *Полициска отчетност* (цит. дел., забелешка 5), стр. 16; и Тревор Џонс, „Управувањето и отчетноста во полициското работење“, во: Тим Њубурн, *Прирачник за полициско работење* (Портланд, 2005), стр. 607.

¹¹ Види Совет на Европа, Европски кодекс на полициска етика (цит. дел., забелешка 5), § 18.

¹² Обединети нации, *Универзална декларација за човекови права* (цит. дел., забелешка 5), Чл. 29 (2).

¹³ Види Фондација `Полициско работење за мултиетничко општество`, *Ротердамска повелба: Полициско работење за мултиетничко општество* (Ротердам, 1996), Чл. 1.4; и Висок комесар за национални малцинства (ХЦНМ), *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (Хаг, 1994), Препорака 1, точка 7.

¹⁴ Види Фондација `Полициско работење за мултиетничко општество`, *Ротердамска повелба* (цит. дел., забелешка 13), Чл. 2.1.

¹⁵ Види Совет на Европа, *Препорака бр. (85) 4 за Насилство во семејството* (1985);

Луис, Вилијам и Маркс, Едвард, „Краток преглед“ во: Џејмс Бурак/Вилијам Луис/Едвард Маркс, *Граѓанска полиција и мултинационално миротворство – Серија работилници. Улога за демократско полициско работење* (Национален институт за правда, Вашингтон, 1999), точка 1f;

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел., забелешка 9), Чл. 5.3;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 23; и

Совет на Европа, *Помош на жртви на криминал* (цит.дел., забелешка 7).

¹⁶ Види Бејли, Демократизација на полицијата во странство (цит.дел., забелешка 4), точка 14;

Обединети нации, Оддел за најдобри практики, *Прирачник за мултидимензионалните миротворни операции на Обединетите нации* „Глава VII: Полиција, судство и поправните аспекти на владеењето на правото“ (Њујорк), точка 3; и

Канцеларија на Високиот комесар за човекови права на Обединетите нации (ОНЧНР), *Човекови права и спроведување на законот, Циклус на професионални обуки, Бр. 5* (Њујорк/Женева, 1997), точка. 48.

¹⁷ Види Тревис, *Полициско работење во транзиција* (цит.дел., забелешка 4), точка 2.

кривичните дела и да даваат информации кои што се потребни за успешна полициска работа¹⁸. (Види и §§ 20, 88, 110 и 124).

9. Понатаму, демократското полициско работење наложува полицијата истовремено да е надвор од политиката, но и да ги штити демократските политички активности и процеси (на пр. слобода на говор, јавни собири и демонстрации). Во спротивно, демократијата ќе биде загрозна¹⁹. (Види и §§ 65 и 139).

¹⁸ Види Гринвуд, Дејвид и Хјуисман, Сандер (ред.), *Транспарентност и отчетност на полициските сили, службите за безбедност и службите за разузнавање* (Женевски центар за демократска контрола на вооружени сили (DCAF), Женева, 2005), точка 14.

¹⁹ Види Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел., забелешка 9), Чл. 4.2; Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 43; Бејли, *Демократизација на полицијата во странство* (цит.дел., забелешка 4), точка 14; Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел., забелешка 5), точка 18; и Иницијатива на Комонвелтот за човекови права, *Полициска отчетност* (цит.дел., забелешка 5), точка 18.

II. Поддршка на владеење на правото

Улогата на полицијата

10. Полицијата насекаде е под притисок да го спречи се поголемиот криминал и законите по меѓународната и националната безбедност, вклучувајќи ги и оние што доаѓаат од меѓународниот тероризам. Сепак, полицијата мора во секое време да работи во согласност со домашните²⁰ закони (како на пр. уставите, кривичните закони и полициските акти) и меѓународните стандарди²¹ за спроведување на правото (и човековите права) и во пракса да покаже посветеност на владеењето на правото²².
11. Законодавството и пишаните начела кои ги пропишуваат работата и однесувањето на полицијата мора да бидат јасни, прецизни и исто така достапни до јавноста. Овие начела и упатства треба да ги дефинираат функционалните улоги на полицијата и вредностите, мисиите, целите и приоритетите на службата. Тие исто така треба да дадат јасни правила, регулативи и најдобри практики за извршување на конкретни полициски задачи. Понатаму, тие треба да ги покријат правните регулативи на полициските овластувања, како и да опфатат прецизни дефиниции за кривичните дела. Јавната достапност на овие начела и регулативи дозволува да се измери полициското работење²³. (Види и §§ 80, 87, 107 и 117).
12. „Полицискиот кадар треба да подлежи на истото законодавство како и обичните граѓани, а исклучоци можат да бидат оправдани само во случај на прописно спроведување на полициската работа во едно демократско општество“²⁴. (Види и §§ 9 и 139).
13. Полицијата мора секогаш да ја провери законитоста на акциите што има намера да ги спроведе²⁵ и треба да се воздржува од спроведување на која и да е наредба што знае, или би требало да знае, дека е незаконска²⁶. Полициските службеници исто така треба да го спречат и ригорозно да се спротивстават на секое кршење на законот и меѓународните стандарди²⁷ од страна на полицијата. „Полицискиот персонал, на сите нивоа, ќе биде лично одговорен и ќе сноси одговорност за

²⁰ Терминот `домашен` во понатамошниот текст ќе ги опфаќа сите нивоа на административна поделба во рамките на една земја, како на пр. локално; племенско; државно/провинциско; и федерално/национално.

²¹ Види Обединети нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (цит.дел., забелешка 5), Чл. А(3);

КБСЕ, *Конференција за безбедност и соработка во Европа. Финален Акт* (Хелсинки, 1975), Погл. 1, Чл. VII, точка 7;

Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел., забелешка 5), Чл. 1 и 5;

Совет на Европа, *Декларација за полиција* (цит.дел., забелешка 5), Чл. 1;

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел., забелешка 9), Чл. 4.1; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 3.

²² Види Обединети нации, Упатства на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна и Херцеговина, (цит.дел., забелешка 5), Начело 1.

²³ Види Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 4.

²⁴ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 5;

види и Совет на Европа, *Декларација за полиција* (цит.дел., забелешка 5), Дел Б, §§ 9 и 11;

Крошо, *Човекови права и полициско работење* (цит.дел., забелешка 10), точка 14;

Колин Луис, *Поплаки против полицијата. Политика на реформа* (Анандејл, 1999), точ. 9f; и

Иницијатива на Комонвелтот за човекови права, *Полициска отчетност* (цит.дел., забелешка 5), точка 17.

²⁵ Види Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 38.

²⁶ Види Совет на Европа, *Декларација за полиција* (цит.дел., забелешка 5), Дод. А, § 3; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 39.

²⁷ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел., забелешка 5), Чл. 7 и 8; и Совет на Европа, *Декларација за полиција* (цит.дел., забелешка 5), Дел А, §§ 7 и 10.

сопствените акции или пропусти или за наредби на подредените²⁸. (Види и §§ 26 и 90).

14. Полицијата мора да интервенира во ситуации кога законот и редот се загрозени – дури и кога полициските службеници не се на должност – и секогаш во рамките на можностите да го сторат тоа.
15. При интервенирањето, полициските службеници мора да се идентификуваат себе си како полициски службеници²⁹.
16. Полицијата е должна да го спроведува законот без оглед на социјалната положба на осомничениот, организациската или политичката определба³⁰.

Соработка со кривично-правниот сектор

17. Полицијата и другите субјекти од кривично-правниот сектор мора да формираат меѓусебно поврзани субјекти со функционални односи за да обезбедат законска, прописна, ефективна и фер кривична постапка во однос на задржаните осомничени, бидејќи „полицијата, по правило, нема судски функции“³¹ и „треба да биде лишена од своите судски овластувања каде што такви постојат“³². Полицијата мора строго да ја почитува независноста и непристрасноста на судиите³³. Во „земјите каде полицијата е ставена под управа на јавниот обвинител или истражниот судија, полицијата добива јасни инструкции за приоритетите во истражната постапка и развојот на кривичната истрага во поединечни случаи. Полицијата треба постојано да ги информира повисоките кривични истражни органи за спроведувањето на добиените инструкции; особено, за развојот на кривичните случаи за кои треба да се поднесуваат редовни извештаи“³⁴.
18. Потребата од функционални односи меѓу сите субјекти во кривично-правниот секторот исто така укажува дека реформата кај еден субјект е ефективна и одржлива само доколку се реформираат и другите субјекти.
19. Освен тоа, полицијата нема да презема улога на затворски персонал, освен во вонредни случаи³⁵.

²⁸ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 16.

²⁹ Види Обединети нации, *Основни начела за употребата на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (1990), Чл. 10;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), §§ 14 и 45; и

Совет на Европа, Европски комитет за превенција на тортура и нечовечко или деградирачко постапување или казнување (ЕКПТ), Стандарди на ЕКПТ. „Суштински“ делови од општите извештаи на ЕКПТ (2004), точка 7, § 39.

³⁰ Види Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел., забелешка 5), точка 37; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), §§ 16, 36, 38, 39 и 40;

³¹ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 8; види и § 9.

³² Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (1999), Чл. 10.

³³ Види Обединети нации, *Основни принципи на независноста на судството* (1985), Чл. 1, 3 и 4.

³⁴ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 9.

³⁵ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел., забелешка 5), § 10.

III. Полициска етика и човекови права

III.1 Полициска етика

20. За да ја стекнат довербата на граѓаните, полициските службеници мора да покажат професионализам и интегритет преку придржување до кодексот на професионално однесување.³⁶ Земајќи ги предвид ограничените ресурси и потребата за одредување приоритети за делување, полицијата мора да користи дискреција при спроведување на законот. Полициската дискреција сепак „е дозволена и пожелна само кога е во полза на правдата“³⁷ и кога ги следи упатствата и кодексот на професионално однесување. Овој кодекс треба да ги одразува највисоките етички вредности³⁸ изразени преку забраните и задолженијата на полициската работа. Полицијата мора да покаже висок степен на интегритет во работата, треба да биде спремна да им одолее на искушенијата за злоупотреба на полициските овластувања, како и да се придржува до овие вредности.
21. Полицијата мора да ги извршува своите задачи на вешт, чесен, непристрасен и ефикасен начин имајќи го предвид само јавниот интерес и народот на кој му служи.³⁹ (Види и на §§ 7 и 118)
22. Полициските службеници треба соодветно да ја одржуваат опремата и ефикасно да ги трошат финансиските ресурси.⁴⁰
23. Полициските службеници треба да се воздржат од било која активност надвор од полицијата која што би можела да влијае врз нивното непристрасно извршување на полициските задачи или би можела да создаде јавен впечаток дека се работи за такво нешто.⁴¹

Прашања поврзани со корупција

24. Полициските службеници не треба да дозволат нивните приватни интереси да се вмешаат во нивната јавна служба, и имаат лична одговорност да избегнат секакви конфликти на интереси.⁴² Тие никогаш не треба да ја искористат нивната позиција за нивен приватен интерес или за интерес на нивното семејство, на блиски роднини, пријатели, односно лица или организации со кои имаат или имале врски.⁴³

³⁶ Види Обединети нации, Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна и Херцеговина, (цит. дел. забелешка бр. 5), Начело 3;

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 1, 2, 3, и 4;

и Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), Дефиниција на опсегот на кодексот и §63

³⁷ Луис, Поплаки против полицијата (цит. дел. забелешка бр. 24) стр. 11;

Види и § така Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 7

³⁸ Види Обединети нации, Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна и Херцеговина, (цит. дел. забелешка бр. 5), Начело 3;

³⁹ Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл.5.2. Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл.23 и Комисија за акредитација на органи за спроведување на законот (CALEA), *Стандарди за органите за спроведување на законот* (Феарфакс, 2006). Стр. 26-1

⁴¹ Види Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 8, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20 и 21

⁴² Види Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 8

⁴³ Види Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 13

25. Корупција преставува тешко кривично дело кое треба посебно да се опфати во домашните закони.⁴⁴ Згора на тоа, корупцијата ја попречува правилната распределба на полициските услуги. И двата аспекта сериозно го загрозуваат јавниот углед на полицијата и авторитетот на државата.
26. Затоа, полициските службеници не треба да вршат корупција туку, напротив, треба да се спротивстават на било каков чин што води кон тоа.⁴⁵ Корупцијата опфаќа директна или индиректна понуда, барање или прифаќање, „директно или индиректно од страна на полициски службеник, на пари, вредносен предмет, подарок, услуга, ветување, награда или предност, било да е за него/неа или за некое лице или група, за возврат на направен пропуст во работата, или за пропуст кој ќе се направи во иднина“ поврзан со позицијата на полицискиот службеник или со „извршувањето на било која функција поврзана со полициското работење“.⁴⁶ (Види и § 13)
27. Сепак може да се појават етички дилеми во поглед на нејасната линија помеѓу соодветното и несоодветното примање на дарови. „Подароците, чија цел и резултат се зацврстувањето на добрите односи во заедницата и чија вредност е безначајна, може да се сметат за соодветни и за невплијателни врз непристрасноста на организацијата или непристрасноста на одреден полициски службеник.“⁴⁷ Меѓутоа, најјакит аргумент против прифаќањето на дарови се заснова на принципот на правилно распоредување на полициската услуга и идејата дека полициското работење се смета за јавно добро, кое е неделиво и на кое сите имаат право.⁴⁸ (Види и § 111)
28. Борбата против корупцијата налага применување на анти-корупциски стратегии и кодекси на однесување за коректно, чесно и соодветно извршување на работните задачи од страна на полициските службеници, како и ефективни мерки за применување на таквите стратегии во сите полициски нивоа.⁴⁹ Ефективното решение треба да се фокусира не само на вкоренетиот проблем на ниски примања и посебно на можностите на одредени видови на полициска работа при кои се зема мито, туку и на зголемување на ефикасноста на системите за дисциплина и санкционирање.⁵⁰

⁴⁴ Види Интерпол, *Глобални стандарди за борба против корупцијата во полициските сили/служби* (2002), Чл. 4а;

Совет на Европа, *Резолуција (97) 24 за Дваесет водечки начела во борбата против корупцијата* (1997), Чл.2: и

Совет на Европа, *Кривично правна конвенција за корупција*, (Стразбур, 1999). Чл. 2, 3, 17 и 19.

⁴⁵ Види Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.7;

Советот на Европа, *Декларацијата за полицијата* (1979) Дел А, §2.

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (2002); и

Совет на Европа, *Европскиот кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §46.

⁴⁶ Види Интерпол, *Глобални стандарди за борба против корупцијата во полициските сили/служби* (цит.дел. забелешка бр. 43), 43 Чл. 2а; види исто така Чл. 2б.

⁴⁷ Питер Нејрод, „Полициско работење и етика“, во: Тим Њуборн, *Водич во полициското работење* (Портланд, 2005), стр.589;

Види исто така Совет на Европа, *Кодекс на однесување на државните службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 18, 19 и 20.

⁴⁸ Њуборн, Тим, *Разбирање и превенција на полициската корупција: Лекции од литературата*, Напис 110 од едицијата полициски истражувања (Лондон, 1999), стр. 9.

⁴⁹ Види Обединетите нации, Меѓународна соработка за превенција на криминал и кривично право во контекст на развојот (1990), Чл. А.8;

Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. забелешка бр. 32), Чл.5;

Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 5), Чл.7;

Европскиот кодекс на полициска етика (цит.дел. забелешка бр. 5), §21; и

Канцеларија на Обединетите нации за наркотици и криминал (UNODC), *Конвенција на Обединетите нации против корупција* :I. 3 I 8 (2).

⁵⁰ Види Совет на Европа, *Дваесет водечки начела во борбата против корупцијата*, (цит.дел. забелешка 44), Чл. 10.

Совет на Европа, *Кривично правна конвенција за корупција*, (цит.дел. забелешка 44), стр. 19(1) и (2)

29. На овој начин, „внимателното предвидување на опасностите кои може да резултираат од одредени видови на полициска работа“ заедно со познавањето на финансиската состојба на полициските службеници и можниот конфликт на интереси настанат со побарување на документи за имотната состојба, треба да доведе до внимателно „селектирање на помалку ранливи полициски службеници“⁵¹. Понатамошни административни мерки може да вклучат отстранување на можностите за корупција преку оневозможување на полициските службеници да одлучуваат, или преку редовно ротирање на полицајците.⁵²
30. Постои потреба за ефективен механизам за да се контролираат и спроведуваат високите анти-корупциски стандарди и за да се гарантираат фер и сестрани истраги како и да се изнесат пред лицето на правдата без страв, наклонетост и сожалување (види институции за надзор, Поглав. IV.1) сите оние кои се вмешани во корупција и нечесно работење,⁵³ без разлика на нивниот чин.
31. Покрај тоа, полициските служби треба да превземат мерки и механизми за да го олеснат процесот на известување за корупција кај соодветните власти, како и да ги задолжат нивните вработени да ги известат соодветните власти за пропусти кои се или може да содржат корупција.⁵⁴
32. Полициските служби мора да превземаат соодветни мерки за да обезбедат заштита од можна одмазда или заплашување на сведоци и експерти кои сведочат за дела на корупција, а во соодветни случаи, треба да ги заштитат и нивните роднини и други лица блиски до нив.⁵⁵
33. Исто така, борбата против корупцијата во полицијата налага јавно известување за адекватноста, применливоста и ефективноста на анти-корупцискиот систем,⁵⁶ како и учество на цивилното општество (види соработка со заедниците, Поглав. IV.2).

III.2 Човекови права

34. Полицијата поседува посебни овластувања (вклучувајќи ја и можноста за употреба на сила) за привремено да ги лиши луѓето од нивната слобода, да го ограничи потполното уживање на нивните права (пр. да ги запре, да ги испраша, да ги задржи и да ги уапси, да им одземе имот, да им земе отпечаток од прст, да ги фотографира и да изврши личен претрес), а во екстремни околности може да користи и смртоносна сила. Покрај тоа, во повеќе наврати, полицијата има дискреционо право

Њуборн, *Разбирање и превенција на полициската корупција* (цит.дел. забелешка бр. 47), стр. 46;
Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 25.2; и (2)
Френк Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа* (ОМІК) Оддел за полициско образование и развој, (Приштина, 2005). стр. 26.

⁵¹ Њуборн, *Разбирање и превенција на полициската корупција* (цит.дел. забелешка бр. 48), стр. 46;

Види исто така, Совет на Европа, *Декларацијата за полиција* (цит.дел. забелешка бр. 5), Дел Б §§ 4 и 5; и Совет на Европа, *Кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 20 и 32.

⁵² Совет на Европа, *Кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 48), стр. 46.

⁵³ Види Совет на Европа, *Дваесет водечки начела во борбата против корупцијата*, (цит.дел. забелешка 44), Чл. 2, 3, 17 и 19;

Интерпол, *Глобални стандарди за борба против корупцијата во полициските сили/служби* (цит.дел. забелешка 44), Чл.49д) и ф); и

UNODC, *Конвенција на Обединетите нации против корупција* (сит.дел. забелешка 49), Чл. 8(6)

⁵⁴ Види Совет на Европа, *Европски Кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 46.

UNODC, *Конвенција на Обединетите нации против корупција* (цит.дел. забелешка 49), Чл. 8(4)

⁵⁵ Види Совет на Европа, *Кривично правна конвенција за корупција* (цит.дел. забелешка 44), Чл. 22 и

UNODC, *Конвенција на Обединетите нации против корупција* (цит.дел. забелешка 49), Чл. 32(1)

⁵⁶ Види Совет на Европа, *Дваесет водечки начела во борбата против корупцијата*, (цит.дел. забелешка 44), Чл. 16.

да одлучи дали и како ќе ги користи овие овластувања.⁵⁷ Како и да е, полицајците секогаш мора да се придржуваат до владеење на правото во согласност со најдобрите меѓународни стандарди и процедурални правила и стратегии кои се пропишани во применетите национални и локални закони.

35. При извршувањето на нивните задачи, овластените службени лица мора да го почитуваат и заштитат човековиот дигнитет и да ги зачуваат и заштитат основните човекови права, како и граѓанските и политичките права.⁵⁸

Прашања поврзани со дискриминација

36. Во согласност со демократските принципи за рамноправност пред законот, полицијата е задолжена рамноправно да ги заштити сите граѓани без дискриминација и без разлика на полот, расата, бојата, јазикот, религијата, мислењето, социјалното, националното или етничкото потекло, имотот, местото на раѓање или друг статус.⁵⁹

37. Според меѓународните човекови права, државите се задолжени да обезбедат „право на безбедност на лицето и заштита од страна на државата од насилство или телесни повреди, било да се предизвикани од владини службеници или од некоја одредена група или институција“⁶⁰ Згора на тоа, ранливите групи или лица треба да уживаат посебна заштита.⁶¹

⁵⁷ Види Луис, *Поплаки против полицијата*. (цит.дел. забелешка 24), стр. 1 и 10

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), Дефиниција на опсегот на кодексот; и Советот на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29).

⁵⁸ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5);

Обединетите нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (цит.дел. забелешка 5);

Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 5), Чл. 2;

КБСЕ, *Париска повелба* (цит.дел. забелешка бр. 5), п.3 и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 3.

⁵⁹ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 7;

КБСЕ, *Завршен акт* (цит.дел. забелешка бр. 20), Чл. 6;

Советот на Европа, *Декларацијата за полиција*, (цит.дел. забелешка бр. 5), Дел А, §§ 2 и 8, и Дел Б, §§ 4;

КБСЕ, *Документ од копенхагенскиот состанок на Конференцијата за човекова димензија во КБСЕ* (Копенхаген, 1990), Чл. 5.9;

Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. забелешка бр. 13), Чл. 1-4, 1-6 и 1-7;

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 1;

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 5(3), 7, 9, 16(2) и 18;

Совет на Европа, *Европскиот кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 40 и 52; и

Совет на Европа, *Европска комисија против расизам и нетолеранција* (ECRI), *Општа политичка препорака бр. 7 за домашна легислатива за борба против расизмот и расната дискриминација* (2003).

⁶⁰ Обединетите нации, *Меѓународна конвенција за елиминација на сите видови расна дискриминација* (1965), Чл. 5(б);

Види исто така, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл.2;

Обединетите нации, *Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација против жените* (1979);

Советот на Европа, *Декларацијата за полицијата* (1979) Дел А, §§ 8; и

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 1;

⁶¹ Види Обединетите нации, *Конвенција за правата на детето* (1989), Преамбула, Чл. 2(2) и 3(1);

КБСЕ, *Париска повелба*

КБСЕ, *Копенхагенски документ*

КБСЕ, *Документ од московскиот состанок на Конференцијата за човекова димензија во*

КБСЕ (Москва, 1991), Чл. 38 и 41-1;

Високиот комесар за човекови права на ОН, *Човекови права и спроведувањето на законот* (цит.дел. забелешка бр. 16) п.77;

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 1;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 18, 25, 44, 49 и 54; и

38. Заштитата и унапредување на лица кои им припаѓаат на националните малцинства е „клучен фактор за демократија, мир, правда, и стабилност во рамките, и помеѓу државите членки на ОБСЕ“⁶². Поради тоа, полицијата мора да вложи напори за да ги искористи своите специјални и уникатни овластувања во борбата против дела поттикнати од расизам и ксенофобија.⁶³
39. Гарантирањето на рамноправна заштита на сите пред законот ѝ забранува на полицијата да врши дискриминација на лица врз основа на расата, полот, религијата, јазикот, бојата, политичките мислења, етничкото потекло, имотот, местото на раѓање или друг статус.⁶⁴ (Види и §§ 126 и 129).
40. „Дискриминаторско полициско работење влијае на криминализација на целокупните заедници и на нивно обесправување.“⁶⁵ Во овој контекст, мора да се посвети посебно внимание на практиката на етничко профилирање. Профилирањето, само по себе, може да биде корисно средство за овластените службени лица при извршување на нивните задачи. Сепак мора да се избегнува пристрасното профилирање (пр. Селектирање на лица исклучиво врз основа на некоја општа особина на некоја група).⁶⁶ На пример, „фактот што некој припаѓа на одредена (етничка) група за која што постои стереотип дека веројатно е вклучена во криминал, не може да се користи како основа за сомневање“⁶⁷. Дискриминаторската практика на „профилирање на ромските и чергарските групи присутна ширум Европа“⁶⁸, државите членки на ОБСЕ ја идентификуваа како посебен проблем.⁶⁹
41. Треба да се избегнува несоодветното и многубројно присуство на полициски службеници во малцинските заедници, почнувајќи од несразмерниот број на патроли и заканувачкото однесување кон специфични групи или одделни заедници, се до присуството на тешко вооружени единици од време на време.⁷⁰

Европска платформа за полициско работење и човекови права (EPPHR), *Зошто и како невладините организации за човекови права и полициските служби може и треба да работат заедно* (2004), п. 15

⁶² ОБСЕ, *Повелба за европска безбедност* (цит.дел. забелешка бр. 2), Чл. 19.

⁶³ Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. забелешка бр. 13), Вовед;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 30; и

Совет на Европа, *Домашна легислатива за борба против расизмот и расната дискриминација* (цит.дел. забелешка бр. 59), § 7.

⁶⁴ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 2;

Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права/Конвенција за заштита на човековите права и основни слободи* (1950), Чл.14 и Протоколот 12;

Обединетите нации, *Меѓународна конвенција за елиминација на сите видови расна дискриминација* (цит.дел. забелешка 60), :l. 2 и 5;

Обединетите нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 2 и 3;

Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.1 и 2;

Обединетите нации, *Декларација за правата на лица припадници на национални или етнички, религиозни и лингвистички малцинства* (1993), Чл. 2, 2 и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 40.

⁶⁵ Бен Боулинг/Филипс, Корета, „Полициско работење во заедниците со етнички малцинства“, во: Тим Њуборн, *Прирачник за полициско работење* (Портланд, 2005), стр.549.

⁶⁶ Види Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. забелешка бр. 32), Чл.14;

CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр. 40), Чл.1.2.9: и HCNM, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. забелешка бр. 13), Рес.16, стр. 24

⁶⁷ Боулинг/Филипс, Корета, „Полициско работење во заедниците со етнички малцинства“, (цит.дел. забелешка бр.65), стр. 537

⁶⁸ HCNM, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. забелешка бр. 13), Рес.16, стр. 24

⁶⁹ ОБСЕ, *Повелба за европска безбедност* (цит.дел. забелешка бр. 2), Чл. 20.

⁷⁰ Тревор Џонс/ Тим Њуборн/ Дејвид Смит, *Демократијата и полициското работење* (Институт за политички науки, Лондон, 1994), стр. 46

42. Прашањето за сексуалното малтретирање/ вознемирување од страна на полициските службеници е тесно поврзано со половата недискриминација. На полициските службеници строго им се забранува да вршат сексуално малтретирање/ вознемирување врз било кого.⁷¹

Полициски истраги

43. Полициските истраги мора да бидат засновани врз оправдано сомнение за сторено или можно кривично дело.⁷² Јавните информации кои служат за да се започне полициска истрага мора да се проценат, а потоа да се делува без пристрасност и на ефективен начин.

44. Во нивната (истражна) работа, полициските службеници мора да се придржуваат до правилото на пресумпција на невиност се додека осомничениот не се прогласи за виновен од страна на судот,⁷³ како и да се придржуваат до правилото на соодветен истражен процес.

45. Интервјуирањето (разговор со сведоците, жртвите и осомничените лица) од страна на полицијата мора да се изврши на јазик кој го разбираат интервјуираните лица. Пред разговорот, полициските службеници мора да се идентификуваат и да ги претстават останатите лица присутни во текот на интервјуирањето. Полицијата мора да го информира интервјуираното лице за причините на неговото интервјуирање, за неговите права и за процедурите кои ќе се применуваат при истрагата. Интервјуираните лица мора да се информираат за нивното право да контактираат со адвокат како и за правото адвокатот да присуствува при интервјуирањето, доколку тоа е предвидено со закон. (Подетално види во поддршка на сведоци и жртви §§ 52-54). Покрај тоа, осомничените лица мора да се информираат за секое обвинение против нив.⁷⁴ Осомничените не треба да бидат принудени да се бранат, да одговараат на прашања, или да се инкриминираат себеси или нивни најблиски роднини, ниту да признаат вина. Прибавување на признание или било кој друг исказ добиен со употреба на сила, тортура (види §77) или заканување дека ќе се користат истите, или со помош на дрога, мора да се забрани и биде санкционирано.⁷⁵ Исто така мора да се воведат јасни правила или упатства за лицата кои се под дејство на дрога или алкохол.⁷⁶

⁷¹ Види CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр. 40), стр. 26-1.

⁷² Советот на Европа, *Декларацијата за полицијата* (1979) Дел А, § 8 и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), , § 47.

⁷³ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5), Чл. 11(1);

Обединетите нации, *Меѓународен документ за граѓански и политички права* (цит.дел. забелешка 5), Чл. 14(2);

КБСЕ, *Копенхагенски документ* (цит.дел. забелешка 58), Чл. 5.19;

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 7;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 48; и

Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа* (цит.дел. забелешка 50), п.23.

⁷⁴ Види КБСЕ, *Московски документ* (цит.дел. забелешка 61), Чл.23. ii, iii;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 50, 53,55 и 57;

Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. забелешка бр. 32), Чл.12;

Меѓународен комитет на Црвениот крст (ICRC), *Човековите права и хуманитарното право во професионален полициски концепт* (Женева, 2002), стр. 23; и

Совет на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), стр.6 -7, §§ 36 - 39.

⁷⁵ Мисија на ОБСЕ во Косово (ОМІК), *Човековите права и спроведувањето на законот. Брошура за човекови права наменета за полицијата*, стр. 13

⁷⁶ Види Совет на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), § 39, стр. 7.

46. Систематично треба да се води евиденција за времето кога започнуваат и завршуваат интервјуирањата, за секое барање од страна на интервјуираното лице или од присутните лица во текот на интервјуто.⁷⁷
47. Згора на тоа, полициските истраги треба да бидат „претпазливи и прилагодени на посебните потреби на лицата, како што се деца, малолетници, жени, малцинства, вклучувајќи и етнички малцинства“⁷⁸. Посебно жените имаат потреба од непристрасна и итна поддршка и емпатија при случаи на семејно насилство, кривични дела против половата слобода, трговија со луѓе и сексуална експлоатација.⁷⁹
48. Во текот на истрагата полицаецот може да го наруши правото за лична приватност (вклучувајќи го приватниот живот, семејниот живот, домот и преписките) кога е строго законски потребно и само за да се постигне одредена легитимна цел.⁸⁰ Информациите и документите прибавени од страна на полицијата мора да се третираат соодветно и со задолжителна доверливост.⁸¹ (Види и § 98).
49. Новите технолошки средства дозволуваат зголемено нарушување на приватноста на граѓаните (како и користење на измама) и можат да ја оштетат не само приватноста и слободата на изразување, туку и јавната доверба во надлежните органи.⁸² За да „се одржи правична рамнотежа помеѓу одржување на јавната безбедност преку превземање овластени мерки и заштитување на правата на лицата“⁸³, мора да се развие законска рамка за спроведување на тајни истраги. Раководењето со оваа практика опфаќа внатрешни контролни механизми (надзор, упатства, процедури за овластување, буџет, раководењето со работата, преглед на резултатите), како и надворешни механизми за надзор (судска контрола, демократска парламентарна контрола, контрола од страна на службеници за заштита на податоците.)⁸⁴ (Види и § 84). Иако специфични видови на полициски активности можат да ги оправдаат рестрикциите во транспарентноста поради загриженост за јавната или државната безбедност, сепак овие активности не смеат, а да не се проверат од страна на соодветните цивилни органи. (Види и § 98).

⁷⁷ Види Совет на Европа, Стандарди на ЕКПТ (цит.дел. забелешка бр. 29), § 39, стр. 7.

⁷⁸ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 49, види и § 44

⁷⁹ Види Совет на Европа, *Насилство во семејството*, (цит.дел. забелешка бр. 15);

Совет на Европа, *Препорака бр. R (91) 11 во врска со сексуална експлоатација, порнографија, проституција и трговија со деца и младинци* (1991);

Совет на Европа, *Препорака бр. R (2000) 11 за борба против трговијата со луѓе за сексуална експлоатација* (2000); и

Совет на Европа, *Препорака бр. Res (2001) 16 од заштита на децата од сексуална експлоатација* (2001).

⁸⁰ Види Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 12; Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права/Конвенција за заштита на човековите права* (цит.дел. забелешка бр. 63), Чл. 8;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 41 и 42,

⁸¹ Види Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.4;

Советот на Европа, *Декларацијата за полицијата* (1979) Дел А. 15 и;

Види исто така Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка бр. 9), Чл. 11 и 22.

⁸² Совет на Европа, *Препорака бр. R (87) 15 за регулирање на употреба на лични податоци во полицискиот сектор* (1987). Предговор, и

Нејрод, Питер, „Полициско работење и етика“, (цит.дел. забелешка бр.46), 582

⁸³ Совет на Европа, *Препорака бр. Res (2005) 10 за „посебни истражни техники“ во врска со тешки кривични дела и тероризам* (2005).

⁸⁴ Види Совет на Европа, *Употреба на лични податоци во полицискиот сектор* (цит.дел. забелешка бр.82), Начело 1-8 и;

Совет на Европа, *„Посебни истражни техники“, во врска со тешки кривични дела и тероризам* (цит.дел. забелешка бр. 83), Чл.1-3.

50. Исто така потребна е строга контрола од страна на службениците за заштита на податоците за да се осигурат дека „собирањето, складирањето и користењето на личните податоци од страна на полицијата ќе се врши во согласност со меѓународните начела за заштита на податоците, а посебно ќе биде ограничено до таа мера која е неопходна за постигнување на законски, легитимни и специфични цели.“⁸⁵ Посебно внимание треба да се посвети на правилата за размена на информации помеѓу полицијата и другите елементи на кривично-правниот систем, како и за размената на податоци на меѓународно ниво.⁸⁶
51. Надзорните органи треба да преземат мерки за да ја информираат јавноста за „постоенето на документи (досиеја) кои се предмет на интерес како и за нивните права во поглед на тие досиеја“. „Лицата на кои се однесуваат податоците, треба да имаат право да направат исправка на нивните податоци кои се содржани во одредено досие кога тоа е потребно.“⁸⁷

Поддршка на жртви и сведоци на кривични дела

52. Полицијата мора да им пружи потребна поддршка на жртвите од криминалот без дискриминација и со сочувство и почит кон нивното достоинство. Тие треба се погрижат за нивното здравје и безбедност на конструктивен и убедлив начин.⁸⁸ „Полициските службеници треба да ги информираат жртвите за можностите на добивање помош, за добивање на практични и правни совети, за компензација од страна на извршителот на кривичното дело или за компензација од страна на државата. Жртвата треба да биде во можност да добие информации за превземени одлуки во врска со нејзиниот случај и за резултатот на полициската истрага. Во секој извештај доставен до обвинителството, полицијата мора да приложи колку што е можно појасна и поцелосна изјава за повредите и претрпените загуби на жртвата.“⁸⁹
53. За да се заштитат сведоците на кривични дела од закани или одмазди треба да се постават соодветни правни мерки и специфични програми за нивна заштита. „Главната цел на овие програми треба да биде заштитата на животот и личната безбедност на сведоците, на нивните роднини како и на други лица блиски до нив. Програмите за заштита на сведоците треба да понудат различни методи за заштита кои би можеле да вклучат: промена на идентитет на сведоците, нивните роднини, како и на други лица блиски до нив, преселување, помош при наоѓање на нова

⁸⁵ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 42;

Види исто така, Види Совет на Европа, *Употреба на лични податоци во полицискиот сектор* (цит.дел. забелешка бр.82), Начело 1-5 и 7-8;

⁸⁶ Интерпол, Резолуција бр. AG-2003-RES-04, *Правила за процесирање информации за цели на меѓународната полициска соработка* (2003);

Интерпол, Резолуција бр. AG-2005-RES-15, *Амандмани на Правилата за процесирање информации за цели на меѓународната полициска соработка* (2005); и

Совет на Европа, „Посебни истражни техники,“ во врска со тешки кривични дела и тероризам (2005). (цит.дел. забелешка бр. 83), Чл. 5.

⁸⁷ Совет на Европа, *Употреба на лични податоци во полицискиот сектор* (1987). (цит.дел. забелешка бр. 82), Начела 6.1 и 6.3

⁸⁸ Види Обединетите нации, *Декларација за основните начела на правда за жртви на криминал и злоупотреба на позиција* (1985). Чл А. 4 и А. 6(е);

Совет на Европа, *Препорака бр. R (85) 11 за положбата на жртвата во рамки на кривичниот закон и процедури* (1985). Чл .1-4

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 2;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 52; и

Совет на Европа, *Помош на жртвите на криминал* (цит.дел. забелешка бр. 5), Чл.2 и 3.

⁸⁹ Совет на Европа, *Препорака бр. R (85) 11 за положбата на жртвата во рамки на кривичниот закон и процедури* (цит.дел. забелешка бр. 88), Чл .1-4;

Совет на Европа, *Помош на жртвите на криминал* (цит.дел. забелешка бр. 7).

работа, обезбедување на телохранители и други видови на физичка заштита.⁹⁰ Згора на тоа, секој акт на заплашување на сведоците треба да биде „казнив, или како посебно кривично дело, или како дел на кривичното дело ‘употреба на незаконска закана’.⁹¹

54. Полициските службеници мора да имаат „адекватна обука за да се справат со случаи во кои сведоците би можеле да бидат заплашувани“.⁹²

Лишување од слобода (апсење) и задржување

55. Во случаи кога е прекршен законот, полицијата е обврзана да му помогне на судството за да ги изнесе прекршителите пред правдата. Притоа, тие мора да ги почитуваат фундаменталните човекови и граѓански права и да им овозможат соодветна грижа на задржаните лица.⁹³ Лишувањето на лицата од слобода треба да биде што поограничено и да се спроведе земајќи ги предвид дигнитетот, ранливоста и личните потреби на секое задржано лице.⁹⁴

56. До одреден можен степен и во согласност со домашните закони, полицијата треба навремено да ги информира лицата лишени од слобода – на јазик кој тие го разбираат – за причините на лишувањето од слобода и за било кое обвинение против нив. Исто така полицијата треба навремено, односно пред да се изврши испитувањето на лицата, да ги информира за нивните права и за процедурите кои ќе се применат во нивниот случај.⁹⁵ „Лицата лишени од слобода од страна на полицијата имаат право за нивното лишување да известат трето лица по нивен избор, имаат право на пристап до правна помош како и лекарска помош од страна на доктор, кога тоа е можно и по нивен избор“.⁹⁶ Родителите или старателите на малолетни задржани лица мора да бидат информирани во врска со случајот.⁹⁷

57. „Треба да постојат јасни правила и упатства за начинот на кој се изведува полицискиот разговор (интервју). Меѓу другото, во текот на интервјуирањето треба да се води сметка за следниве прашања: информирање на задржаните лица во врска со идентитетот (името и/или бројот) на присутните лица во текот на интервјуирањето; за дозволеното времетраење на разговорот; периоди на одмор

⁹⁰ Совет на Европа, *Препорака бр. R (97) 13 во врска со заплашување на сведоци и право на одбрана* (1997), Чл. 14-15;

Види исто така Чл. 51; и Совет на Европа, *Препорака бр. Res (2005) 9 за заштита на сведоци и соработници во правосудството* (2005); Чл. 1-2 и 8-28

⁹¹ Совет на Европа, *Препорака бр. Res (2005) 9 за заштита на сведоци и соработници во правосудството* (2005), (цит.дел. забелешка бр.90), Чл. 3.

⁹² Совет на Европа, *Препорака бр. R (97) 13 во врска со заплашување на сведоци и право на одбрана* (1997), (цит.дел. забелешка бр.90), Чл. 7.

види исто така, Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 51; и Совет на Европа, *Препорака бр. Res (2005) 9 за заштита на сведоци и соработници во правосудството* (2005), (цит.дел. забелешка бр.90), Чл. 7.

⁹³ Види Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5), Чл. 3, 5, 7 и 9;

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 8; и

Брус, Нил, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. забелешка бр. 10) стр. 40

⁹⁴ КБСЕ, *Московскиот документ* (цит.дел. забелешка бр.61) Чл. 23; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 50 и 54.

⁹⁵ КБСЕ, *Московскиот документ* (цит.дел. забелешка бр. 61) Чл. 23; ii, iii;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §55;

Советот на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), §§ 36-38. стр. 6; и

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 6 и 7.

⁹⁶ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §57; види и § 10; и Унгарски Хелсиншки комитет, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. забелешка бр. 32), Чл.12.

⁹⁷ Види ICRC Меѓународен комитет на Црвениот крст, *Човековите права и хуманитарното право во професионален полициски концепт* (цит.дел. забелешка бр. 74), Чл. 23.

помеѓу испитувањата; паузите во текот на едно интервју; местата на кои може да се реализира разговорот; дали ќе се побара од задржаното лице да стои додека се испрашува; интервјуирањето на лица под дејство на дрога, алкохол, итн. Исто така, потребно е да се води систематска евиденција за времето кога започнува односно завршува интервјутото, за сè што ќе побара задржаното лице во текот на интервјуирањето, и за лицата присутни при секој разговор.“⁹⁸

58. Задржаните лица не се обврзани да се бранат, да одговараат на прашања, да се инкриминираат себеси или нивни најблиски роднини, ниту да признаат дека се виновни. Прибавување на признание или било кој друг исказ добиен со употреба на сила, тортура (види §77) или заканување дека ќе се користат истите, или со помош на дрога, мора да се забрани и да биде санкционирано.⁹⁹ Според Европскиот комитет за превенција на тортура и нечовечко или деградирачко постапување или казнување, практиката на врзување на очи на задржаните лицата особено при испрашувањето „недвосмислено треба да се забрани“.¹⁰⁰
59. Испрашувањето на осомничени лица е стручна задача кој бара посебна обука за да може да се изведе на задоволителен начин...¹⁰¹
60. Записник за задржување треба систематски да се состави за секое задржано лице,¹⁰² вклучувајќи документација за причините, датумот и времето на влегување и напуштање на просторите за задржување, прецизни информации за местото на задржување, идентитетот на инволвираните службени лица, попис на предметите во негова сопственост и дадените оброци.¹⁰³ Записникот за задржување треба да им се соопшти на задржаните лица или на нивниот адвокат.¹⁰⁴ Задржаните лица треба внимателно да се надгледуваат особено ако не го поминале процесот на прием и лекарска контрола.¹⁰⁵
61. Полицијата мора да се грижи за заштитата, здравјето, хигиената и исхраната на лицата во текот на нивното задржување. Полициските ќелии треба да бидат со соодветна големина, да имаат адекватно осветлување и вентилација, како и да бидат опремени со погодни средства за одмарање.¹⁰⁶
62. Доколку е возможно, полицијата треба да ги оддели лицата лишени од слобода под сомнение дека извршиле кривично дело од останатите лица лишени од слобода по

⁹⁸ Советот на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), §39. стр. 7.

⁹⁹ Види ОМІК, *Човековите права и спроведувањето на законот* (цит.дел. забелешка бр. 75), §13; и Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 8.

¹⁰⁰ Советот на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), §38. стр. 11.

¹⁰¹ Советот на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. забелешка бр. 29), §34. стр. 10.

¹⁰² Види Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за службениците кои го спроведуваат законот*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 6 и 8; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §54;

¹⁰³ Види Обединетите нации, *Група начела за заштита на сите лица подложени на каков било вид на притвор или затвор* (1988), Чл. 12; и

CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр. 40), р. 71-3 и 72-5.

¹⁰⁴ Види Обединетите нации, *Група начела за заштита на сите лица подложени на каков било вид на притвор или затвор* (цит.дел. забелешка бр. 103), Чл. 12(1).

¹⁰⁵ Види CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр. 40), р. 71-1.

¹⁰⁶ Види Обединетите нации, *Кодекс на однесување за службениците одговорни за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.6;

Советот на Европа, *Декларацијата за полицијата* (1979) Дел А, §14;

Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 7; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §56.

¹⁰⁷ Види Обединетите нации, *Минимални стандардни правила за постапување со затвореници* (1955), Чл. 8 (а) и (г);

други основи. Вообичаено се одделуваат мажите од жените, односно полнолетните од малолетните лица, освен ако не се од исто семејство.¹⁰⁷

63. Овластените службени лица не смеат да користат сила врз притворените или задржаните лица, освен во случаи кога тоа е неопходно за одржување на безбедноста и редот во институцијата, или кога е загрозувана личната безбедност.¹⁰⁸ (Види повеќе за употреба на сила понатаму во текстот, §§ 67-74)
64. Задржаните лица имаат право навремено да бидат изнесени пред судија или друг законски овластен службеник за да се одлучи за законитоста на нивното задржување.¹⁰⁹

Одржување на јавниот ред и заштита на демократските слободи

65. Полициското работење во едно демократско општество опфаќа заштита на вршењето на демократски активности. Поради тоа полицијата мора да ги почитува и да ги штити правата на слобода на говор, слобода на изразување, здружување и движење, слобода од неосновано апсење, задржување и прогон, како и непристрасност при спроведување на правото.¹¹⁰ „При противзаконски, но ненасилни собири овластените службени лица мора да избегнуваат употреба на сила, а во случај кога тоа не е можно, тогаш треба да ја ограничат употребата на сила на минимум“.¹¹¹ (Види и §§ 9 и 67-74.)
66. При растурање на насилни собири, може да се користи огнено оружје во случај кога помалку опасните средства се неефективни и кога постои непосредна закана по животот или сериозна повреда. „Спорадичното пукање во насилна толпа никогаш не е легитимен или прифатлив метод за растурање на истата.“¹¹² (види и §§67-74.)

Употреба на сила

67. Највисок приоритет на полицијата мора да биде почитувањето и заштитата на животот.¹¹³ Оваа начело посебно се применува при употреба на сила од страна на полицијата.

¹⁰⁸ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 15.

¹⁰⁹ Совет на Европа, *Европска конвенција за заштита на човековите права* (цит.дел. забелешка бр. 64), Чл. 5;

КБСЕ, *Копенхагенски документот* (цит.дел. забелешка бр. 59) Чл. 5.15; и

CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. забелешка бр. 40), Чл. 72-7.

¹¹⁰ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 7, 9, 10 и 20;

Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права/Конвенција за заштита на човековите права* (цит.дел. забелешка бр. 64), Чл. 10 и 11;

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. забелешка 9); Чл. 4,2:

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 43; и

Бејли, *Демократизација на полицијата во странство* (цит.дел. забелешка бр. 4), 15.

¹¹¹ Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 13;

види исто така Amnesty International, *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица*, (цит.дел. забелешка бр. 10) Стандард 4; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 37.

¹¹² Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 14;

Види исто така ICRC Меѓународен комитет на Црвениот крст, *Човековите права и хуманитарното право во професионалниот полициски концепт* (цит.дел. забелешка бр. 74), п. 16.

¹¹³ Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5), Чл. 3;

Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права*, (цит.дел. забелешка 64), Чл. 10;

Обединетите нации, *Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна - Херцеговина* (цит.дел. забелешка бр. 5), Начело 3, и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 35.

68. Покрај тоа што употребата на сила често пати е неопходна за соодветно полициско работење - при превенција на криминал, или при извршување, или при помагање на законско апсење на сторители или осомничени¹¹⁴, полициските службеници мора да се придржуваат кон начелото дека употребата на сила се смета за исклучителна мерка која не треба да се применува своеволно, туку мора да биде сразмерна со заканата¹¹⁵ и да предизвика минимални штети и повреди, како и да биде користена само до оној степен за да се постигне легитимна цел.¹¹⁶
69. Овластените службени лица не смеат да користат огнено оружје или смртоносна сила против лица освен во овие случаи: при легитимно делување во „самоодбрана или одбрана на други лица од непосредната закана за смрт или сериозна повреда; при спречување на вршење на тешко кривично дело кое вклучува сериозна закана по животот; при апсење на лице кое претставува опасност и се спротивставува на апсењето; или при спречување на негово/нејзино бегство, и тоа само ако поблагите мерки не се доволни за да се постигнат целите. Во секој случај, намерната смртоносна употреба на огнено оружје може да се користи само кога е неизбежна за да се заштити животот.“¹¹⁷
70. Доколку се принудени да користат огнено оружје „овластените службени лица треба да се претстават и да дадат јасно предупредување за нивната намера да употребат оружје со доволно време за да се разбере предупредувањето, освен ако таквата постапка би ги ставила службените лица во непотребна опасност или би создала опасноста за смрт или сериозни повреди на други лица, или ако тоа би било сосема несоодветно или бесцелно во дадените околности на инцидентот“¹¹⁸.
71. Овластените службени лица мора да се осигурат дека лекарска и друга помош ќе му се пружи на секое повредено или засегнато лице и тоа во најкраток можен рок¹¹⁹ и дека навремено ќе се известат роднините или блиските пријатели на повреденото, односно засегнатото лице.¹²⁰
72. Полициските службеници треба да се обучат за умешно спроведување на професионалните стандарди при употреба на сила, вклучувајќи „алтернативни решенија на употребата на сила и оружје, мирно решавање на конфликт, разбирање на однесувањето на толпата, методи на убедување, преговарање и посредување, како и користење на технички средства со цел ограничена употреба на сила и огнено оружје.“¹²¹ Практичната обука треба да биде многу слична со реалната ситуација.

¹¹⁴ Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.1 и 2;

¹¹⁵ Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 5), Чл.3; и

Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права*, (цит.дел. забелешка бр. 64), Чл.2;

¹¹⁶ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 5 (а) и (б);

КБСЕ, *Московски документ* (цит.дел. забелешка бр.1), Чл.21,1; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 37.

¹¹⁷ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 9.

¹¹⁸ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 10.

¹¹⁹ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 5 (в).

¹²⁰ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 5 (г).

¹²¹ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 19 и 20.

Само оние полицајци чија умешност во употреба на огнено оружје е тестирана и кои покажале потребни психолошки вештини треба да се овластат да носат пиштоли.¹²²

73. Во секоја ситуација во која е пукано со огнено оружје, навремено треба да се достави извештај до надлежните власти.¹²³
74. Несразмерната употреба на сила треба да се квалификува како кривично дело.¹²⁴ Затоа случаите на употреба на сила мора да истражат за да се утврди дали ги исполниле строгите упатства. (Види и §89)

Тортура, принудно исчезнување и други форми на бруталност или понижување

75. Тортурата или други форми на бруталност или понижување не смеат да се практикуваат односно толерираат дури и при „вонредни околности“¹²⁵ како што се војна, или која било закана против државната безбедност. Поради тоа, во борбата против криминалот или тероризмот, не треба да се дозволи или толерира користење на тортура за прибавување на докази од задржаните лица.¹²⁶
76. „Под тортура се подразбира секој чин со кој намерно му се нанесува неподнослива болка или страдање на лице, било физичка или психичка, со намера да се добие информација или признание од него или од трето лице, да се казни за дело кое тој или трето лице го извршило или е осомничено дека го извршило, за негово заплашување или присилување, односно заплашување или присилување на трето лице, или за која било причина заснована на каков било вид на дискриминација, во случаи кога таквите болки или страдање, доброволно или по наредба, се нанесуваат од страна на службено лице или друго лице кое постапува по службена должност. Ова не се однесува на болка или страдање кои се резултат на законски санкции, се неразвоен дел или случајно произлегуваат од нив.“¹²⁷ (Види и §58)
77. Според Конвенцијата на ОН против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни, државите треба да гарантираат дека сите чиновници на тортура ќе бидат квалификувани како кривични дела според нивните кривични закони.¹²⁸ (Види и §§ 45 и 58)

¹²² Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 19; и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 29

¹²³ Види Обединетите нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр. 29), Чл. 6; и

Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл.3 (в);

¹²⁴ Види Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност*, (цит.дел. забелешка бр. 5), п. 27.

¹²⁵ Обединетите нации, *Конвенција против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни* (1984), Чл. 2.2

¹²⁶ Види Обединетите нации, *Универзална декларација на човековите права* (цит.дел. забелешка 5); Чл. 5; Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права*, (цит.дел. забелешка бр. 64), Чл.3;

Обединетите нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (цит.дел. забелешка бр. 5); Чл. 7;

Обединетите нации, *Конвенција против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни* (цит.дел. забелешка бр. 125), Предговор;

Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Чл. 2 и 5;

¹²⁷ Обединетите нации, *Конвенција против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни* (цит.дел. забелешка бр. 125), Чл. 1.1.;

види исто така Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност*, (цит.дел. забелешка бр. 5), п. 26.

¹²⁸ Обединетите нации, *Конвенција против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни* (цит.дел. забелешка бр. 125), Чл. (4)1.

78. Покрај тоа, строго се забранети погубувања по вонзаконска, арбитрарна или кратка постапка и присилни исчезнувања.¹²⁹
79. Наводните кршења на човековите права мора да се пријават и мора да се спроведе независна истрага. (Види и §§ 83-94)

¹²⁹ Види Обединети Нации, *Начела за ефективна превенција и истрага на погубување по вонзаконска, арбитрарна и кратка постапка* (1989); и Обединетите нации, *Меѓународна конвенција за заштита на сите луѓе од присилно исчезнување* (2006).

IV. Отчетност и транспарентност на полицијата

IV.1 Отчетност и контрола

80. Додека граѓаните доброволно се согласни полицијата да применува монопол на сила за да одржи контролата во општеството и да ги спроведе нивните граѓански, политички и економски слободи, демократските полициски служби се обврзуваат дека нивните овластувања ќе се проверуваат и контролираат од страна на јавноста преку процесот на отчетност.¹³⁰ (Види и §§ 11, 107 и 117)
81. Поради тоа, треба да се развиваат „ефикасни мерки за да се обезбеди интегритетот и соодветното извршување на работа на полициските службеници“.¹³¹ (Види и §116).
82. Во Копенхаген во 1990 год. државите членки на ОБСЕ свечено соопштија дека полицијата мора да биде под надзор на цивилните органи и ним да им дава отчет.¹³² (Види и § 113)

Надзорни институции

83. Полициска отчетност значи дека полициската работа – тргнувајќи од поединечното однесувањето на секој полициски службеник, па се до стратегиите за полициски операции, процедурите за назначување или раководењето со буџетот - е надгледувана од страна на разни надзорни институции.
84. Надзорните институции може да ги вклучат извршните тела (политичка и финансиска контрола и хоризонтален надзор од страна на владините тела), законодавните тела (пратеници, распитни собраниски комисији), судството,¹³³ како и комисиите за заштита на човековите права, органите за разгледување на тужби поднесени од граѓаните, или независниот народен правобранител. Згора на тоа, медиумите може да одиграат важна улога при информирање на јавноста во врска со работата на полицијата. На крајот, демократските полициски служби може да се препознаат по покорноста и прифаќањето на надворешната контрола и надзор, како и по степенот на отвореност кон овие проверки (инспекции).¹³⁴
85. Повеќето од граѓанските надзорни институции се занимаваат со поплаките против полицијата. Сепак значително се разликува степенот на нивното вклучување во разгледување на поплаките. Додека некои надзорни организации се одговорни за примање и истражување на поплаките – понекогаш и тоа само во случаи на

¹³⁰ Види Обединетите нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Предговор 8(а)

ОБСЕ, *Кодекс на однесување за политичко – воените аспекти на безбедноста* (цит.дел. забелешка бр. 1), § 20;

Луис, *Поплаки против полицијата* (цит. дел. забелешка бр. 24) стр. 9;

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§16 и 59;

ОБСЕ, *Улогата на полициското работење*, (цит.дел. забелешка бр. 6), стр. 5 и 6; и

HCNM, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. забелешка бр. 13),

стр. Преп. 15., стр. 22ф.

¹³¹ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), § 20

Види исто така Совет на Европа, *Декларацијата за полицијата* Дел, Б, § 4

¹³² Види исто така ОБСЕ, *Копенхагенски документ* (цит.дел. забелешка бр. 59), Чл. 5.6.

¹³³ Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. забелешка бр. 5), §§ 60 и 62.

¹³⁴ Види Бејли, *Демократизација на полицијата во странство* (цит.дел. забелешка бр. 4), стр. 14ф.;

Џоел Милер, *Граѓански надзор на полициското работење. Лекции од литературата* (Вера

институт за правда, Њујорк, 2002), стр. 3ф.;

Филипс, Ема/Троун, Џенифер, *Градење јавна доверба преку граѓански надзор* (Вера

институт за правда, Њујорк, 2002), стр. 7

Брус/Нил, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. забелешка бр. 10) стр. 22

сериозно пречекорување на овластувањата или кога навидум има недоследности во внатрешната контрола – останатите организации се ограничени само на набљудување и разгледување на истрагите спроведени од самите овластени служби. Слично на ова, додека некои тела немаат влијание врз казната за пречекорување на овластувањата, некои други можат да дадат препораки за дисциплински мерки и дури имаат овластување да наметнат санкции.¹³⁵

86. Без механизми за надворешен надзор, полициските раководители би можеле да не покренуваат истраги или да не казнуваат во случаи на пречекорување на овластувањата, што би довело до неефективна внатрешна контрола. Механизмите за надворешен надзор може да постигнат поголема непристрасност (барем во очите на јавноста) при истрага на сериозни обвинувања против полициските службеници. Покрај тоа, овие механизми можеби се подобро поставени за да ги охрабрат полициските службеници да приложуваат докази против други полицајци, а посебно против претпоставените.
87. Сепак, надворешните надзорни механизми мора да се надополнат со внатрешна контрола и надзор бидејќи во поголем број на случаи внатрешните истражни механизми можат да имаат структурни предности, како на пример повеќе ресурси, достапност до повеќе податоци (архиви; извештаи од сведоци; изјави на полицајци), и подобро познавање на полициското опкружување. Исто така, овие структурни предности може да им влеат поголема доверба на оптужените полициски службеници дека истрагата ќе се води праведно и со тоа ќе се зголеми нивната соработка со истражните органи. Како и да е, полициските служби мора да ги истражат сите обвинувања за пречекорување на овластувањата за да го зачуваат интегритетот на своите службеници и работата. Помалите престапи може да се истражат од страна на непосредниот претпоставен, додека посериозните обвинувања мора да се истражат од надворешни тела, но не од непосредната командна структура, на пример, единици за внатрешна контрола, ad-hoc дисциплински комисии составени од виши полициски службеници¹³⁶ или надворешни цивилни надзорни тела, посебно ако се работи за истраги против службеници со висок ранг. Информации за процедурите кои ќе следат по поднесена поплака треба да се достапни до граѓаните за да се мотивираат да поднесуваат оправдани поплаки. И анонимните поплаки треба да се истражуваат, иако истите се тешки за истрага, а министерството треба да ги разгледа внимателно за да се утврди нивната валидност пред да ги отфрли или да не ги проследи¹³⁷. Истрагата и дисциплинските мерки мора внимателно да се урамнотежат со правата на граѓаните и правата на полицискиот службеник¹³⁸.
88. Во секој случај, која било форма на граѓански надзор и транспарентни резултати од истрагата се важен начин за да се зголеми граѓанската доверба во полицијата и да се постигне легимитет во општеството. Граѓанската доверба во полицијата лесно може да се изгуби со неправилно превземени полициски мерки, особено ако

¹³⁵ Види Луис, Поплаки против полицијата (цит. дел. забелешка бр. 24) стр. 60-64; Милер, *Граѓански надзор на полициското работење. Лекции од литературата* (цит.дел. забелешка бр. 133) стр. 4;

Филипс / Троун, *Градење јавна доверба преку граѓански надзор* (Вера институт за правда, (цит.дел. забелешка бр. 134) стр. 7; и

Кол, Чарлс Т., *Предизвици во полициската реформа: Промовирање на ефективност и отчетност*. Стратегиски извештај (Меѓународна мировна академија, Њујорк, 2003), стр. 9.

¹³⁶ Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност* (указ. док.прим.5) стр.52

¹³⁷ Милер, Џоел, *Граѓански надзор на полициското работење. Лекции од литературата* (Вера институт за правда, Њујорк, 2002).

¹³⁸ Собрание на Советот на Европа, *Декларацијата за полиција . дел А и Б, и* Харис, Френк, Улогата на градење потенцијал во полициската реформа. (цит. дел. забелешка бр. 50), стр.24

превземените истраги или административни мерки не се навремени, целосни или правилни.

89. Владините органи и институциите за спроведување на законот треба да воспостават ефективни процедури за известување и разгледување, кои автоматски ќе се активираат секогаш кога ќе настане повреда или смрт од употреба на сила или огнено оружје од страна на овластените службени лица¹³⁹. (види и §§ 73 и 74)
90. Ако полициските службеници пријават случаи на пречекорување на полициските овластувања кај нивните претпоставени, како што е наведено во кодексот на однесување на ОН, и приметат дека по нивната пријава не се превземени никакви мерки или истрага, тие можат да го пријават случајот и надвор од командната структура¹⁴⁰. (види и §13)
91. Податоците за жалбите треба да се соберат и анализираат од страна на полицијата заедно со надворешни експертски групи за да се откријат причинителите и директно да се справат со нив. Овој пристап на решавање на проблеми дава можност да се идентификуваат оние полицајци кои почесто добиваат жалби и на истите да им се помогне преку советување, обука или промена на работно место. Понатаму податоците од жалбите може да се користат за да се идентификуваат полициските стратегии, тактики и трендови во однесувањето кои не соодветствуваат со националните регулативи и меѓународните стандарди, кои би можеле да привчат голем број на жалби и поради тоа треба да се разгледаат и/или променат.¹⁴¹
92. Покрај разгледување на прашањата поврзани со несоодветното полициско однесување, суштинско средство за оценување на квалитетот на полициското работење е воведување на полициски служби за контрола кои овозможуваат следење на стратешките цели на министерството, препознавање на потребите за дополнителни ресурси и промена на стратегии, и одржување на контрола во полициската служба.¹⁴²
93. За да го исполнат својот мандат, на надворешните и внатрешните надзорни тела им се потребни ресурси, законски овластувања и независност од влијанијата на извршната власт.¹⁴³ Поврзано со овие фактори, на надзорните институции им треба политичка поддршка од владата, парламентот и полициското раководство. Понатаму, притисокот од страна на јавноста и вклучувањето на медиумите можат да имаат клучна улога во поддршката на нивната работа.
94. Покрај тоа, на граѓанските надзорни тела не само што им е потребна политичка поддршка и ресурси, туку и правна заштита за да можат да спроведуваат независни истраги. Оваа заштита е овозможена со принципите на ОН за статусот и

¹³⁹ Види Обединети нации, Конгрес за превенција на криминал и постапка со сторители, Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на *овластени службени лица* (1990), (цит.дел. бел.29), чл.6 и 22

¹⁴⁰ Види Совет на Европа, *Декларација за полиција* (1979) (цит.дел. бел.5), дел А, §6, и. Обединети нации, Конгрес за превенција на криминал и постапка со сторители, Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на *овластени службени лица* (1990), (цит.дел. бел.29), чл.8а и г.

¹⁴¹ Види Филипс/Троун, *Градење јавна доверба преку граѓански надзор*, (цит.дел. бел.134), стр.6

Милер, Џоел, *Граѓански надзор на полициското работење. Лекции од литературата* (Вера институт за правда, Њујорк, 2002), (цит.дел. бел.133), стр.5

Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме*, (цит.дел. бел.5), стр.38f, и

Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп.16

¹⁴² Види CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. бел.40), стр.53-1.

¹⁴³ Види Совет на Европа, *Европскиот Кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §61

функционирањето на националните институции за заштита и промоција на човековите права.¹⁴⁴

IV.2 Партнерство меѓу полицијата и граѓаните

95. Главна одлика на демократското полициско работење е идејата дека полициските активности се извршуваат со согласност на народот. Бидејќи полицијата не може да претпостави дека тие постојано делуваат во согласност со сите граѓани, тие мора постојано да работат за да се осигураат дека јавноста да ги одобрува нивните постапки.¹⁴⁵ Како предуслов за добивање на поддршка од јавноста е транспарентноста во полициското работење и гаењето на комуникација и заедничко разбирање помеѓу полицијата и граѓаните.¹⁴⁶ Без согласност на граѓаните, полицијата би ја наметнувала својата услуга, отколку да служи и одговара на нивните потреби¹⁴⁷. Мерки со кои се постигнува транспарентност и комуникација вклучуваат јавно дистрибуирање на извештаи за криминал и полициското работење, воведување на механизми за да можат граѓаните да бараат услуги од полицијата, создавање на форуми за отворени дискусии за проблеми со криминалот и безбедноста, и воведување на полициско работење во заедницата.

Механизми за барање на полициски услуги

96. Интеракцијата со заедницата подразбира дека полицијата им е достапна на граѓаните кога и каде да им е потребна. Полицијата мора да поседува одредена подготвеност и доволно ресурси за да може соодветно да одговори на потребите на граѓаните при несреќни случаи, кривични дела и други итни случаи. Најдиректен начин на комуникација за да се заштити животот и имотот се телефонските линии за итни случаи на кои граѓаните можат да се јават и да побараат помош. Начинот на кој овие линии се користат – дали само во очајни ситуации или и за тривијални проблеми каде само има потреба од авторитет – е индикатор за односот помеѓу полицијата и граѓаните¹⁴⁸ и за степенот до кој се усвоени практиките на демократското полициско работење.¹⁴⁹ (види и §§ 6 и 52).

Односите меѓу полицијата и медиумите

97. Најефикасниот и најефективниот начин за усогласување со потребата од транспарентност е информирање на јавноста преку медиумите. Сепак, мора да постојат начела кои ќе одредат кои информации треба да се пуштат во јавноста, на пр. информации кои ја зголемуваат јавната доверба или даваат чувство на безбедност, или општи факти за целите на полицијата и како таа работи. Информации кои не смеат да се објават се оние кои би ги загрозиле полициските истраги и доверливи информации битни за одржување на јавната безбедност или на презумпцијата на невиност.¹⁵⁰ За да се има добра соработка со медиумите потербно

¹⁴⁴ Види Обединети нации, *Национални институции за промовирање и заштита на човековите права* (Рез А/Рез/48/134, од 20 декември 1993), Анекс

¹⁴⁵ Види ЕРПНР, Зошто и како невладините организации за човекови права и полициските служби може и треба да работат заедно (цит.дел. бел.61), стр.9

¹⁴⁶ Види Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §§18 и 62.

¹⁴⁷ Види Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме*, (цит.дел. бел.5), стр.7

¹⁴⁸ Види Бејли, Дејвид Х., „Современи практики во полициското работење: Компаративен поглед“, во: Џејмс Бурак и други, *Граѓанска полиција и мултидимензионално миротворство – Серија работилници. Улога на демократското полициско работење* (Национален институт за правда, Вашингтон, 1999, стр.4

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §18

¹⁴⁹ Види Луис/Маркс, „Краток преглед“, (цит.дел. бел.15), стр.1

¹⁵⁰ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица*, (цит.дел. бел.5), чл.4
Совет на Европа, *Декларација за полиција* (цит.дел. бел.5), Дел А, §15

е да постојат правила за контакти со медиумите, јасно дефинирани улоги на портпаролите и обука за работа со медиумите за полициските службеници.¹⁵¹

Јавна дистрибуција на извештаи

98. Извештаите со информации за јавноста вклучуваат статистички податоци за криминалот, стапката на решени случаи, согледувања за јавната безбедност, извештаи за човекови права, извештаи за случаи на корупција во полицијата и други надзорни извештаи. Овие извештаи ја опишуваат работата на полицијата, безбедносната ситуација и перцепцијата на граѓаните за безбедноста. Истите дозволуваат јавно оценување на работата на полицијата преку проценка на нивото на отспувањето на полициските резултати и акции од законите и пишаните начела, како и проценка на рентабилноста на тие активности.¹⁵²

Создавање на форуми за отворени дискусии

99. Ефективната полициска работа мора да се заснова врз добра соработка и доверба помеѓу полицијата и граѓаните. Во спротивно, полицијата нема да добива потребни информации (известувања, жалби /извештаи за криминал, изјави од сведоци) за да можат да ја вршат својата работа. Покрај еднонасочните начини за комуникација за споделување на информации спомнати погоре, интерактивните програми за блискост во заедницата, како на пр. создавање на формални и неформални форуми за отворени дискусии помеѓу полицијата и претставници од сите заедници, многу се корисни за запознавање со мислењето на граѓаните и размена на мислења и соработка. Ова може да доведе до вклучување на заедницата во програмите за борба против криминалот, создавање на коалиции за решавање на проблемите и развивање на заедничка одговорност за подобрување на јавната безбедност. Покрај поддршката од граѓаните во локалните заедници, на полицијата и е потребна и поддршка од страна на локалните власти за успешност во работата. Во одредени случаи, другите институции се посоодветни за решавање на социјални проблеми во заедницата отколку полицијата.¹⁵³

100. Идејата за создавање на вакви форуми за отворени дискусии произлегува од концептот на полициско работење во заедницата чија главна цел е поттикнување на соработка помеѓу полицијата и граѓаните за идентификување и решавање на грижите на граѓаните, како на пр. криминал, социјални немири или целокупниот квалитет на живот во заедницата.¹⁵⁴

Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници*, (цит.дел. бел.9), чл.11,17 и 22

Совет на Европа, *Европскиот кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §19

Совет на Европа, *Партнерства за превенција на криминалот*, (цит.дел. бел.5), чл.32

Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа*, (цит.дел. бел.50), стр.24, и

CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. бел.40), стр.54-1

¹⁵¹ Види Совет на Европа, *Европски кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §19.

¹⁵² Види Обединети нации, Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна - Херцеговина (цит.дел. бел.50), принцип 4

Бејли, *Демократизација на полицијата во старнство*, (цит.дел. бел.4), стр.15

¹⁵³ Види Цис де Ровер, *Да служиме и заштитуваме. Човекови права и хуманитарното право за полицијата и службите за безбедност* (Меѓународен комитет на Црвениот крст, Женева, 1998), стр. 171

Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта*, (цит.дел. бел.32), чл.15

ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата*, (цит.дел. бел.6), стр.4

Обединети нации, Упатство за превенција од криминал, (цит.дел. бел.5), чл.5, 9, 15, 16, 17(г) и (д) и 21(а)

Совет на Европа, *Партнерства за превенција на криминалот*, (цит.дел. бел.5), и

Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества*, (цит.дел. бел.13), преп.12, стр.18

¹⁵⁴ Види Информативен центар за Југоисточна и Источна Европа за контрола на малокалибарско и лесно оружје (SEESAC), *Филозофија и начела на полициското работење во заедницата* (Белград, 2006), стр. 3

101. Примери за вакви интерктивни начини за комуникација се советодавните одбори (групи) на граѓани, заеднички работилници, јавни состаноци, отворени денови со полицијата, или претставници во полициските станици задолжени за контакти со заедницата.¹⁵⁵ Сите овие форуми треба да бидат отворени за сите претставници од сите области во заедницата.
102. Овие интерактивни форуми и помагаат на јавноста подобро да се запознае со официјалните процедури и регулативи, како и со правата и одговорностите на граѓаните во заедницата. Тие овозможуваат дискусија во врска со полициската работа (вклучувајќи и размена на лични искуства на полицајците и граѓаните) и ги охрабруваат граѓаните активно да се вклучат во решавање на проблеми кои се однесуваат на нивната безбедност и да ги искажат своите грижи и мислења за тоа како полицијата треба да работи во нивното соседство – на пример кога и каде се потребни полициски патроли.¹⁵⁶ На овие форуми може да се детектираат шеми на кривични дела и проблеми со јавниот ред и мир и може да се направат листи на заеднички грижи, со што и се дава можност на полицијата да делува проактивно во справувањето со овие проблеми.¹⁵⁷
103. Покрај интерактивните јавни форуми, друг битен инструмент за испитување на јавното мнение е анкетањето (види Јавна дистрибуција на извештаи).
104. Форумите за полициско работење во заедницата ќе бидат најефективни ако полицијата – надолполнета со слични напори од граѓанските групи – му ги објасни на локалното население главната цел и начинот на функционирање на ваквите институции.¹⁵⁸ Во спротивно, погрешните очекувања и неефикасната корисност на овие форуми може да доведе до фрустрација и губење на тешко стекнатата довербата кај сите страни.

Проекти за полициско работење во заедницата

105. Активностите за блискост во заедницата кои се креирани за намалување на криминалот и промовирање на јавната безбедност, може да резултираат со проекти за полициско работење во заедницата.
106. Не постои една универзална формула за полициско работење во заедницата и затоа сите програми за полициско работење во заедницата мора да бидат формулирани и имплементирани имајќи го предвид локалното политичко и културно опкружување.¹⁵⁹
107. Концептот на полициско работење во заедницата треба да им овозможи на полициските службеници да стекнат вештини и изградат структура за да одговараат локално и да одредат приоритети во полициско работење заедно со заедницата. Посветени полициски службеници/тимови кои работат во заедницата треба да бидат

¹⁵⁵ Види Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества*, (цит.дел. бел.13), преп.12, стр.9

¹⁵⁶ Види Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа*, (цит.дел. бел.50), стр.30
Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност*, (цит.дел. бел.5), стр.76, и

Хашу, Анита; Буш, Робин; Латиф, Заинаб и Леви, Франческа, *Градење цврсти врски меѓу полицијата и емигрантската заедница: Лекции од проект во градот Њујорк* (Вера институт за правда, Њујорк, 2005), стр. 16

¹⁵⁷ Види Ендру Сандерс / Ричард Јанг, „Полициски овластувања“, во: Тим Њубрн, *Водич во полициското работење*, стр. 237, и

Види Хашу и др., *Градење цврсти врски меѓу полицијата и емигрантската заедница*, (цит.дел. бел.156), стр.7

¹⁵⁸ Види Обединети нации, „Упатство за превенција од криминал“ (цит.дел. бел.5), чл.17(в), (г) и (д) и 19

¹⁵⁹ Види ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит.дел. бел.6), стр.3

назначени во постојани патроли во соседството на одредени географски локации за да служат како контакт лица и да го одржуваат редот и мирот. Тие треба да останат во истата област неколку години за да изградат доверба. Каде е можно, од практична гледна страна, пожелно е patrolите да се вршат пеш бидејќи ова овозможува поблиски средби со граѓаните наспроти patrolирањето со возило. Треба да поседуваат посебни вештини за комуникација и решавање на конфликтни ситуации (вклучувајќи и вештини за посредување т.е. медијаторство), бидејќи соседствата во заедниците често може да бидат поделени по однос на различни стилови на живеење и различни гледишта за соодветни форми на полициско работење.¹⁶⁰ Треба да имаат поддршка од претпоставените за да решаваат локални проблеми во партнерство со заедница на која и служат.

Во пресрет на малцинските заедници

108. Она што е искажано за соработката на полицијата со граѓаните, исто така важи и за соработката со малцинските групи и претставува голем предизвик за полицијата. Полицијата не само што се соочува со структурни предизвици за да им излезе во пресрет на потребите на овие малцинства - на пример: различности во јазиците, религиите, обичаите или други културни карактеристики – но, и овие малцински групи избегнуваат соработка со полицијата најчесто поради недоверба, особено ако во минатото повеќепати биле изложени на полициска злоупотреба¹⁶¹. Кога се работи за имигранти, овие искуства понекогаш „се увезени“ од странство. Покрај тоа, овие заедници ги преферираат традиционалните начини на решавање на спорови во заедницата¹⁶². (Повторното) стекнување на доверба во полицијата е битно кај овие малцинства, за да овие групи го отфрлат паралелниот начин на безбедносни структури.

Соработка со граѓанските групации

109. Посебни проекти за блискост во заедницата се потребни за приближување на малцинските заедници. Во овие проекти полицијата треба да соработува со социјалните служби во заедницата, невладини организации за човекови права и други невладини и религиозни организации кои имаат пресудна улога во мрежата за размена на информации.¹⁶³ Предизвикот при избирањето на најсоодветни представници може да се надмине со помош на одредени критериуми за избор како што се стабилноста на невладината организација, отчетноста и веродостојното застапување во нивните изборни тела.¹⁶⁴

110. Кога се работи на приближување на одредени групи во заедницата, битно е полицијата да не оддава впечаток дека различно се однесува кон различни групи, давајќи им предност на едните и со тоа губејќи ја непристрасноста, посебно ако се работи за справување со одредени конфликти меѓу заедниците.

¹⁶⁰ Независна комисија за полициско работење во Северна Ирска, Нов почеток: Полициско работење во Северна Ирска. Извештај на независната комисија за полициско работење во Северна Ирска (Белфаст, 1999), стр.42

ОБСЕ, „Улогата на полициското работење во заедницата“ (цит.дел. бел.6), стр.10

SEESAC, Филозофија и начела на полициското работење во заедницата (цит.дел. бел.154), стр.5

¹⁶¹ Види Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп.12, стр.18

¹⁶² Види Хашу и др., *Градење цврсти врски меѓу полицијата и емигрантската заедница* (цит.дел. бел.156), стр.3

¹⁶³ Види Обединети нации, „Упатство за превенција од криминал“ (цит.дел. бел.5), чл.9, 15, 16, 17(г)

Совет на Европа, Партнерства за превенција на криминалот (цит.дел. бел.5), и

ЕРПНР, Невладини организации и полицијата (цит.дел. бел.61), стр.24

¹⁶⁴ Види ЕРПНР, Невладини организации и полицијата (цит.дел. бел.61), стр.24

111. Одржувањето на блиски врски со заедницата може да пројави етички дилеми кај полициските службеници кога им се нудат поклони во знак на благодарност, кои лесно може да се протолкуваат како преминување на тенката линија на корупцијата.¹⁶⁵ (види и § 27)
112. Додека полициското работење во заедницата се заснова на превенирање или справување со широк спектар на проблеми и се однесува на севкупната заедница, примери за посебни проекти за соработка во заедницата се: надгледување на соседството, чистење на околината, школски посети и организирање на младински кампови за градење доверба помеѓу децата и полицијата и помеѓу децата од различно етничко, социјално и културно потекло. Дополнителни теми кои можат да се обработуваат се: безбедност во сообраќајот, едукација за влијанието на дрогите, насилство и други форми на недолично однесување, за да се намали криминалитетот и виктимизацијата меѓу младите.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Види Њуборн, *Разбирање и превенција на полициската корупција* (цит.дел. бел.48), стр.47, и Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. бел.9), чл.20

¹⁶⁶ Види Обединети нации, „Упатство за превенција од криминал“ (цит.дел. бел.5), чл.6 а, б и в

V. Полициска организација и раководење

Командна структура и оперативна автономија

113. Полицијата е подлежна на ефективна директива и контрола од страна на цивилните власти (види и § 82)¹⁶⁷. „Државите членки на ОБСЕ сметаат дека демократската политичка контрола на полицијата е неопходен дел од стабилноста и безбедноста.“¹⁶⁸ Сепак, мора да постои одвоеност помеѓу работата на претставникот на Владата кој е одговорен за донесување на начела, надзор и ревизија, и полициското раководство кое има надлежност и контрола врз оперативното раководење.¹⁶⁹
114. Полициската организација мора да има јасна командна структура и распределување на компетенции во рамки на полицијата. Во секое време треба да е возможно да се одреди кој е одговорен за одредено дело или пропуст кој е направен од страна на полициските службеници.¹⁷⁰
115. Раководниот (старешински) кадар треба да има доволно оперативна одговорност за да може самостојно да донесува оперативни одлуки. Овие одлуки мора да се во сооднос со законите и да бидат подложни на разгледување од страна на законодавните, извршните и судските власти.¹⁷¹ Политичките власти го задржуваат правото да ја проверат процедуралната исправност на полициските дејствија како и начинот на кој била применета стратегијата.¹⁷²
116. Иако демократските влади најчесто имаат удел во назначувањето на највисоките полициски раководни лица, останатите работни места и унапредувања (види и §§ 128 и 137) треба да останат внатрешно полициска проблематика;¹⁷³ каде владеечките структури имаат право само да ги испитаат и потврдат транспарентните резултати од изборот¹⁷⁴. Дополнителна транспарентност може да се постигне со вклучување на услужни комисии или граѓански надзорни тела.¹⁷⁵
117. Децентрализацијата и прераспределбата на раководењето со ресурси и донесувањето на одлуки се особено важни во контекст на полициското работење во заедницата. (види и §§ 11, 80 и 107)

Надзор

118. Бидејќи постарите службени лица треба да им служат како пример на помладите, истите мора да го следат кодексот на однесување и полициските стандарди во

¹⁶⁷ Види CSCE, Московски документ (цит.дел. бел.61), чл.25.1

¹⁶⁸ Види ОБСЕ, *Кодекс на однесување за политичко – воените аспекти на безбедноста*, (цит.дел. бел.1),

§20

¹⁶⁹ Види Совет на Европа, *Европскиот кодекс на полициска етика* (цит.дел. бел.5), §13
Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.22

Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа* (цит.дел. бел.5), §13

¹⁷⁰ Види Совет на Европа, *Декларација за полицијата* (цит.дел. бел.5), дел А, §4, и

Совет на Европа, *Европски кодекс за полициска етика* (цит.дел. бел.5), §17

¹⁷¹ Види Совет на Европа, *Европски кодекс за полициска етика* (цит.дел. бел.5), §§ 8, 15 и 60

Џонс, „Управувањето и отчетноста во полициското работење“ (цит.дел. бел.10), стр.613, и

Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа*, (цит.дел. бел.50), стр.25

¹⁷² Види Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.24

Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност* (цит.дел. бел.5), стр.42

¹⁷³ Види Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.24

¹⁷⁴ Види Харис, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа* (цит.дел. бел.50), стр.27

¹⁷⁵ Види Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност* (цит.дел. бел.5), стр.40

нивната секојдневна работа.¹⁷⁶ За да се одржат вредностите и етиката во полициското работење тие вредности треба постојано да се промовираат и да бидат разбрани од сите лица во организацијата.¹⁷⁷ Ова е посебно важно во однос на законските одредби кои оставаат простор за интерпретација за да се избегне злоупотребата на дискреционото право.¹⁷⁸ (види и §21)

119. Раководното ниво треба да промовира кредо на поголеми овластувања, поддршка и личен развој на индивидуата.
120. Полициските служби треба да имаат воспоставен систем на надзор за да се оценува работата на полициските службеници. Демократското полициско работење бара постојана контрола на квалитетот на услугите кои им се пружаат на граѓаните. Квалитетот може да се измери директно преку усогласување со стандардите и индиректно преку признание од страна на корисникот/заедницата или преку неговото влијание. Моделите на раководење со вкупен квалитет (РВК) бараат постојано да се подобруваат административните процеси преку користење на аналитички алатки и тимска работа која ги вклучува сите вработени и е насочена кон процедурите кои придонесуваат за промовирање на квалитет.¹⁷⁹
121. Раководното ниво мора да превземе одговорност за работата на службените лица и мора да проверува дали се почитуваат кодексот на однесување и човековите права преку редовни ненајавени и независни проверки.¹⁸⁰ (види и §§ 87 и 92)
122. Старешините исто така ќе сносат одговорност, доколку знаат или требало да знаат дека полицајци под нивна команда ги кршат човековите права, регулативите или законот додека ги извршуваат своите полициски должности.¹⁸¹
123. Надзорниот систем на известување и редовните анализи на овие извештаи треба да помогнат да се согледаат трендовите, да ја подобрат обуката и безбедноста на вработените, и да и пружат навремени информации на службата при решавањето на проблеми на граѓаните. Навременото и точно известување помага во зачувувањето на кредибилитетот на службата.¹⁸²

Состав на полицијата

124. Во свет во кој постојано растат етничките и културните разлики во државите и се зголемуваат тензиите помеѓу различни групи, улогата на полицијата е суштинска за одржување на битието на нашите општества. Затоа полицајците мора да се однесуваат со неоспорна правичност кон сите групи.¹⁸³ Покрај тоа, за да ја има довербата на целото население, полицијата мора да биде претставник на целокупната заедницата.¹⁸⁴

¹⁷⁶ Види Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп.11, стр.17

¹⁷⁷ Види Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.38

¹⁷⁸ Види Совет на Европа, *Кодекс на однесување за државни службеници* (цит.дел. бел.9), чл.7, и

Боулинг/Филипс, „Полициско работење во заедниците со етнички малцинства“ (цит.дел. бел.65), стр.535

¹⁷⁹ Види Општа рамка за оценување – Подобрување на организациите преку самооценување (2006), стр.50f

¹⁸⁰ Види Совет на Европа, *Европски кодекс на полициската етика* (цит.дел. бел.5), §20

Совет на Европа, *Стандарди на ЕКПТ* (цит.дел. бел.29), §50, стр. 16, и

Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.29

¹⁸¹ Види Обединети нации, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (цит.дел. бел.29), чл.29

¹⁸² Види CALEA, *Стандарди за органите за спроведување на законот* (цит.дел. бел.40), стр.1-7

¹⁸³ Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), Вовед, и

Совет на Европа, *Европски кодекс на полициската етика* (цит.дел. бел.5), §18

¹⁸⁴ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Предговор 8(а)

125. Процентот на жени во полицијата најчесто не е пропорционален со составот на населението каде што жените најчесто се во поголем број. Многу ретко се застапени жените на стратешки, раководни и политички функции. Затоа има потреба од зголемено вработување на жени и нивна интеграција во сите нивоа и во сите служби.¹⁸⁵ Ова не е само за да се имплементираат меѓународните правни норми (еднаквост пред законот), туку и значително да се подобри работата на полицијата. (види и § 129)
126. Довербата во полицијата може да биде на ниско ниво посебно кај малцинското население кое претходно искусило пристрасен и можеби репресивен третман од нејзина страна (на пр. недоволна заштита, третирани како криминалци). За да не се затегаат мнозинско-малцинските односи¹⁸⁶ (и понатаму) и за да се избегне развојот на паралелни структури во општеството со можност за создавање на безбедносен вакум кај малцинствата, полицијата мора цврсто и доследно да се справува со криминалот кој произлегува од етничка омраза. Односите на полицијата со малцинствата мора да се развиваат и мора да се зајакне соработката и взаемното разбирање¹⁸⁷.
127. Еден важен чекор за да се придобие довербата на малцинските заедници е тие да се интегрираат во полицијата во сите нивоа и функции. Нивната интеграција не само што ќе служи како мерка на градење на доверба, туку ќе и обезбеди различно знаење и вештини кои и се потребни на полицијата за работа во мулти-културна средина.¹⁸⁸ (види и § 129)

Регрутирање

128. Стратегиите за регрутирање, вработување, назначување и унапредување во полициските служби мора да бидат ослободени од сите форми на незаконска дискриминација.¹⁸⁹ (види и §§ 116 и 137)

ОБСЕ, *Повелба за европска безбедност* (цит.дел. бел.2), стр.44

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §25

¹⁸⁵ Види де Ровер, *Да служиме и заштитиваме* (цит.дел. бел.153), стр.306

ОБСЕ, *Студија за полициското работење во Федеративна Република Југославија (Белград, 2001), стр.20*

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §25

¹⁸⁶ Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), Вовед

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §18

¹⁸⁷ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. забелешка бр.5), Предговор 8(а)

ОБСЕ, *Повелба за Европска безбедност* (цит.дел. бел.2), чл.44

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §§25 и 30

¹⁸⁸ Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), чл.3.7

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §25, и

Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп.4, стр.10f

¹⁸⁹ Види Обединети нации, *Универзална декларација за човековите права* (цит.дел. бел.5), чл.21(2)

Обединети нации, *Меѓународна конвенција за елиминација на сите видови расна дискриминација* (цит.дел. бел.60), Предговор 5, 8, 9 и 10, чл. 2(1)(д), 2(2) и 5(д)

Обединети нации, *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (цит.дел. бел.5), чл.2, 3 и 26

КБСЕ, *Завршен акт* (цит.дел. бел.21), чл.VII, стр.6

Совет на Европа *Декларација за полицијата* (цит.дел. бел.5), дел Б, §2

Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. бел.5), Предговор 8(а)

Обединети нации, *Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација против жените* (цит.дел. бел.6), Предговор 3, 9, 14, и чл. 2(г)-(ѓ), 3, 5(а), 7(б), 11(б) и (в), и

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §§22 и 25

129. Стратегиите за регрутирање треба да овозможат соодветна застапеност на жени и национални малцинства во полицијата.¹⁹⁰ Додека кампањите за регрутирање мора да се наменети за целото население, потребно е да се превземат конкретни чекори за да се зголеми процентот на жени и малцинства во полицијата.
130. Треба да се постават одредени квоти за зголемување на застапеноста на жените и малцинства, и во исклучителни ситуации и само за ограничен временски период, може да се воведат посебни мерки за регрутирање со кои брзо ќе се корегира дебалансот.¹⁹¹
131. Меѓутоа, описот на работните места и критериумите за селекција не треба да се прилагодуваат за жените и малцинските групи, туку истите треба да важат за сите делови и заедници во општеството. Изборот и унапредувањето на полициските службеници мора да бидат транспарентни и засновани на нивното знаење, вештини, ставови и добар карактер (да немаат досие за сериозни кривични дела), но не и на нивната политичка припадност. Доколку се намали критериумот за одредени малцински групи или се дава првенство на кандидати предложени од одредени (политички) партии, тоа би го нарушило кредибилитет на организацијата. Образовните недостатоци кај одредени малцинства, како на пример јазичните бариери, можат да се надокнадат преку обука пред почетокот на службата.¹⁹²
132. За да се подготви полициската средина за културолошка различност потребно е, и регрутирање, и интеграција на жени и национални малцинства во полицијата. Мора да се создаде културолошки неутрална средина во која жените, мажите и сите заедници би се чувствувале пријатно и треба да се воведат мерки со кои ќе се овозможи сите полицајци да бидат подеднакво прифатени во полициската организација. Затоа, сите сексуално навредливи симболи или публикации, и врските со одредени религиозни или национални симболи кои се однесуваат на една страна во етнички конфликт, треба да се отстранат од службените простории.¹⁹³
133. На вработените и на новодојдените полицајци треба да им се укаже на прифатливите стандарди на однесување во полого-еднаква и мултикултурна служба. Треба да се воспостават внатрешни ефективни механизми за жалби, и жените и малцинствата треба да бидат охрабрани од страна на претпоставените да поднесат жалба доколку се дискриминирани или малтретирани.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Види ОБСЕ, „Улогата на полициското работење во заедницата“ (цит.дел. бел.6), стр.10

¹⁹¹ Види Европска платформа за полициско работење и човекови права (EPPHR), *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници: Прашања кои треба да се земат предвид* (2004), стр.5

Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 5, стр.11

¹⁹² Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), чл.2.5 и 2.6

Совет на Европа, Кодекс на однесување за државни службеници (цит.дел. бел.9), чл.24

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §§22 и 24

EPPHR, *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници* (цит.дел. бел.191), стр.5, и

Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 6, стр.12

¹⁹³ Види EPPHR, *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници* (цит.дел. бел.189), стр.3, и

Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 7, стр.12

¹⁹⁴ Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), чл.2.13, и

Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 7, стр.12

Задржување на кадарот

134. По регрутирањето и обуката, службените лица треба да бидат охрабрени да останат во полиција. Важни прашања од кои би зависела нивната одлука би биле: работната околина, нивното работно место и можноста за напредување во кариерата.¹⁹⁵
135. Што се однесува до објектите за обука, работната средина треба да биде културолошки неутрална и сите службени лица треба да се рамноправни. Основањето на здруженија на вработените и надзорни институции и поставувањето на ментори помага при создавањето и одржувањето на таквата средина.¹⁹⁶
136. Што се однесува до работните места, треба да се избегне можноста за изолација на жените и малцинствата. Бидејќи полицијата треба да служи за пример во општеството, мултикултурниот карактер на полицијата треба да биде видлив во сите единици и региони, а не само во оние што се мултикултурни.¹⁹⁷ Полициските службеници треба да се поттикнат да стекнат искуство работејќи во мешани заедници поинакви од нивните.¹⁹⁸

Унапредување и развој во кариерата

137. Што се однесува до унапредувањата, полициските службенички и полицајците припадници на малцинствата мора да ги добијат истите можности за дополнително образование за да можат да конкурираат на повисоки работни места. Процесот на унапредување мора да биде транспарентен и заснован само на работното искуство и заслугите на полицајците (оценети преку тестови и интервјуа, како и преку центри за оценување), а не врз основа на нивната поврзаност со одредени заедници или политичка групи.¹⁹⁹ (види и § 117)
138. Треба да постои јасна стратегија и политичка поддршка (од политичкото и полициското раководство) во врска со вработувањето на жени и припадници на малцинствата, вклучувајќи и професионални стандарди за однесување со малцинства²⁰⁰, но и подготвеност на малцинските заедници да се интегрираат во државните служби. Иако поддршката за интеграција на жени и припадници на малцинствата од највисокото раководство е битна, вистинската имплементацијата мора да се изврши на локално ниво.²⁰¹ Партнерствата со организациите на жени и малцинства на локално ниво можат да бидат од голема помош.²⁰² (види и §§ 109 и 110)

¹⁹⁵ Види Совет на Европа *Декларација за полицијата* (цит.дел. бел.5), дел Б, §2

¹⁹⁶ Види ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит.дел. бел.6), стр.11

ЕРРНР, *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници* (цит.дел. бел.191), стр.8, и

Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп. 7, стр.11

¹⁹⁷ Види Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп. 7, стр.14

¹⁹⁸ Види Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (цит.дел. бел.13), преп. 7, стр.11

¹⁹⁹ Види Обединети нации, *Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација против жените* (цит.дел. бел.60), чл. 11(б) и (в), и

ЕРРНР, *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници* (цит.дел. бел.191), стр.7

²⁰⁰ Види ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит.дел. бел.6), стр.42

²⁰¹ Види ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит.дел. бел.6), стр.42

²⁰² Види Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба* (цит.дел. бел.13), Вовед

Права на полицискиот кадар

139. „Полициските службеници по правило ги имаат истите граѓански и политички права како останатите граѓани. Ограничување на овие права може да се примени доколку истото е потребно за вршење на полициските работи во демократско општество во согласност со законите и Универзалната декларација за човекови права“.²⁰³ (види и §§ 9 и 12)
140. „Полициските службеници, во најголема можна мера, ќе ги уживаат социјалните и економските права како јавни службеници.“²⁰⁴ Тие имаат право да организираат и учествуваат во организации. Исто така, имаат право на соодветен надоместок за да се охрабрат да ги исполнуваат високите професионални стандарди кои се очекуваат од нив. Понатаму, полицајците треба да бидат пензиски и здравствено осигурани и треба да им се овозможат посебни здравствени и безбедносни мерки вклучувајќи и опрема и обуки, како и оперативни процедури земјќи го предвид специфичниот карактер на полициската работа.²⁰⁵
141. Службените лица кои работат според законот и професионалниот кодекс „имаат право на активна морална и физичка поддршка од страна на заедницата“²⁰⁶ на која и служат и да се почитувани од страна на нивните претпоставени и колеги. Човечкиот фактор е главен за остварување и одржување на демократска полиција. Затоа статусот на полициските службеници треба да биде таков што ќе им обезбеди признание и поддршка од заедницата.²⁰⁷
142. Против полициските службеници нема да се поведат административни санкции или други казни, доколку пријават кршење на полицискиот кодекс на однесување од страна на нивни колеги.²⁰⁸ Службениците кои поднеле извештај мора да бидат заштитени од кој било вид на освета.
143. Дисциплинските мерки превземени против полицаец се предмет на разгледување од независно тело или суд.²⁰⁹ Како обични граѓани, полициските службеници имаат право на одбрана, правично и навремено судење, и право на молчење во текот на постапката која се води против нив.²¹⁰ „Властите треба да ги поддржат полициските службеници кои се неосновано обвинети во поглед на нивните должности.“²¹¹

Опрема

144. Владите треба да ги опремаат полициските служби со соодветна опрема која е потребна за ефективно вршење на полициската работа.²¹²

²⁰³ Види Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §31

²⁰⁴ Види Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §32

²⁰⁵ Види Обединети нации, *Универзална декларација за човекови* (цит.дел. бел.5), чл.22, 23(3) и (4)

Совет на Европа, *Европска социјална повелба* (1961), чл.4.1, 5, 12 и 13

Совет на Европа, Декларација за полицијата (цит.дел. бел.5), дел Б, §§3, 6, 7 и 8

Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. бел.32), чл.4, и

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §32

²⁰⁶ Види Совет на Европа, Декларација за полицијата (цит.дел. бел.5), дел А, §16

²⁰⁷ Види Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (цит.дел. бел.32), чл.4

²⁰⁸ Види Обединети нации, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (цит.дел. бел.5), чл. 8(б).

²⁰⁹ Види Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §33

²¹⁰ Види Совет на Европа, Декларација за полицијата (цит.дел. бел.5), дел Б, §11

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §§33 и 34, и

Брус/Нилд, *Полиција каква што сакаме* (цит.дел. бел.5), стр.42

²¹¹ Види Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §34

²¹² Види Совет на Европа, „Посебни истражни техники“ во врска со тешки кривични дела и тероризам (цит.дел. бел.83), чл.8-11

145. Полициските служби треба да бидат опремени со одбранбена опрема која не е смртоносна како алтернатива на огнено оружје, на пример, оружјата за онеспособување кои не го загрозуваат животот и пасивна заштитна опрема како што се: штитови, шлемови, панцири и оклопни превозни средства.²¹³

Обука

146. Општо земено, цел на обуката е учесниците да го прошират знаењето и да ги подобрат своите вештини. Современите програми за образование и обука вклучуваат елементи на учење насочено кон обучувачот и кон учесниците (студентите). Учењето насочено кон обучувачот или дидактичкиот пристап на обука се заснова на презентирање на знаење и информации од страна на обучувачот преку предавање или давање на инструкции, а најчесто учесниците/студентите се пасивни. Пристапот на учење насочено кон учесниците се фокусира на потребите на учесниците и нивно активно вклучување во обуката и го следи циклусот на учење преку искуство. Ова вклучува навраќање на претходни искуства и проучување на случаи базирани на вистински настани. Овој пристап е заснован на претпоставката дека возрасните го поврзуваат учењето со она што веќе го знаат и дека тие најдобро учат преку примери кои можат да ги разберат од нивно лично искуство.²¹⁴ Менување на вредностите, ставовите и стереотипите, кои најчесто длабоко се вкоренети кај возрасните, е посебен предизвик и долготраен процес кој бара вешти обучувачи.²¹⁵

147. Почетни и контунуирани обуки и образование во текот на службата треба да бидат достапни во сите сфери на полициското работење, во редовни интервали и за сите чинови во полицијата. Обуката мора да ги одразува принципите на демократско полициско работење.²¹⁶ Ова значи дека, во контекст на оперативната работа, полицијата треба да биде обучена за примена на законите, полициска етика (вклучувајќи и теми поврзани со корупција), кодекс на однесување и стандарди за човекови права.²¹⁷ Но, за време на обуките не е доволно само да се зборува за етичките норми како абстрактни поими. Истите треба да се проверат преку реални и конкретни полициски дилеми во вид на вежби, на пример, играње на улоги.

148. Потребите за обука треба да се идентификуваат од старана на оперативниот кадар и за сите видови на обуки треба да постојат постапки за ревизија.

149. Преку обука полицајците треба да станат свесни дека ќе сносат санкции ако ги прекршат правилата, но и дека демократските вредности и меѓународните стандарди за полициско работење и човековите права се битен дел од убедувањата (верувањата) на секој професионален полицаец.

150. Обуката за полициско работење во мултикултурни средини/заедници треба да опфати теми како што се свесност за културата и религиите, вештини за

²¹³ Види Обединети нации, Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица (цит.дел. бел.29), чл. 2

²¹⁴ Види Ноулс, Малком С., Современа практика во образованието за возрасни: Од педагогија до андрагогија (ревидирано и дополнето издание) (Асосиејшн прес, Њујорк, 1980)

Либ, Стивен, *Начела на учење на возрасните* (1991)

Марсиа Л. Конер, *Учење, Критична технологија. Бела книга за образованието на возрасните во информатичко доба* (1995), стр. 14-18

Марсиа Л. Конер, *Како учат возрасните, Ageless learner* (2004)

²¹⁵ Види Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 8, стр.15

²¹⁶ Види Совет на Европа, Декларација за полицијата (цит.дел. бел.5), дел Б, §3.

Тревис, Полициско работење во транзиција (цит.дел. бел.4), стр.3

²¹⁷ Види Совет на Европа, Декларација за полицијата (цит.дел. бел.5), дел А, §13.

КБСЕ, *Копенхагенски документ* (цит.дел. бел.60), чл.16.4

Обединетите нации, Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна - Херцеговина (цит.дел. бел.5), Принцип 1

посредување и односи со заедницата, пристапи за решавање на проблеми и партнерство, јазична надообразба и обуки за човекови права.²¹⁸

151. За да се зголеми свесноста на полициските службеници за нивната улога во заедницата на која и служат, треба да се вклучат и цивилни обучувачи во наставниот кадар на полициските академии. Некои од предавањата може да се одржуваат и на јавни или приватни универзитети, каде што полициските кадети би учеле заедно со редовни или вонредни студенти. Дел од предметите може да бидат: уставно право, криминалистички прашања и човекови права.²¹⁹

²¹⁸ Види Независна комисија за полициско работење во Северна Ирска, *Нов почеток: Полициско работење во Северна Ирска* (цит.дел. бел.160), стр. 94

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §30

ОБСЕ, *Улогата на полициското работење во заедницата* (цит.дел. бел.6), стр.9, и

Висок комесар за национални малцинства, Препораки за полициско работење во мултиетнички општества (цит.дел. бел.13), преп. 8, стр.14

²¹⁹ Види Независна комисија за полициско работење во Северна Ирска, *Нов почеток: Полициско работење во Северна Ирска* (цит.дел. бел.160), стр. 93, и

Совет на Европа, Европски кодекс на полициската етика (цит.дел. бел.5), §27

VI. Заклучок

152. Иако полицијата е под огромен притисок насекаде каде е присатна ОБСЕ да се бори против зголемениот бран на организиран криминал и новите закани по меѓународната и националната безбедност вклучувајќи ги и последиците од тероризам, полицијата исто така треба да го одржува мирот, да спречува и решава локален криминал и да го подобри квалитетот на живот преку промовирање на чувство на безбедност.
153. Полицијата мора да работи според домашните и меѓународните закони и секогаш да ги почитува човековите права, додека ги остварува своите цели. Државите треба да гарантираат дека националното законодавство не е во спротивност со меѓународните закони и стандарди за човекови права.
154. Државите исто така треба да создадат законодавни и структурни услови за функционални односи помеѓу полицијата, административните тела, другите институции во кривично-правниот систем и заедниците во кои работи полицијата, за да се обезбеди ефикасна, ефективна и правична полициска работа.
155. Понатаму, демократското полициско работење наложува полицијата да дава отчет за нејзините постапки пред законот, државата и граѓаните на кои им служи. Клучни услови за отчетност се одржување на ефикасни и ефективни инструменти на внатрешен и надворешен надзор, како и транспарентност и гаење на партнерства за соработка помеѓу полицијата и граѓаните.
156. Дури и кога полицијата би била „исклучително професионална, технички умешна и со беспрекорен интегритет, сеуште би и недостасувал легимитет доколку не би преговарала за нејзината мисија, стратегии и тактики со локалните и националните заедници”.²²⁰
157. Згора на тоа, полициската работа мора да биде предвидлива. Мора јасно да биде назначено што можат граѓаните да очекуваат од полицијата и овие очекувања теба да бидат реални.
158. Понатаму, начинот на кој полицијата соработува со граѓаните има големо влијание врз задоволството на јавноста, на пример дали полицијците се однесуваат учтиво и со почит кон граѓаните и дали барањата за помош ги сфаќаат сериозно и, соодветно на тоа, реагираат професионално.
159. Полицијата треба да испрати јасен знак до сите во организацијата и надвор од неа дека - поради високите професионални стандарди - полицијците „ќе работат професионално, ќе бидат отворени и достапни, и нема да дозволат злоупотреба на моќ, корупција, занемарување на должностите или каква било злоупотреба на службената должност”²²¹, ниту пак ќе прикриваат престапи (злодела).
160. Покрај тоа, овој знак треба да се дава од страна на секој полицаец. Затоа, полицијата мора да вложува во соодветна обука и образование на нејзиниот кадар и да се осигура дека работата на секој полициски службеник редовно ќе се оценува.
161. Ефективната и ефикасна меѓународна соработка која ги промовира принципите на демократско полициско работење ќе ги намали опасностите по домашната и

²²⁰ Види Нејрод, „Полициско работење и етика“ (цит. дел. бел.47), стр.599

²²¹ Види Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност* (цит.дел. бел.5), стр.79

меѓународната безбедност и ќе го зголеми чувството на безбедност кај граѓаните. Се надеваме дека овој прирачник ќе служи како концептуална основа за вакви напори.

Користена литература

Меѓународни документи

- Совет на Европа, *Европска конвенција за човекови права/Конвенција за заштита на човековите права и основни слободи* (1950).
- Совет на Европа, *Европска социјална повелба* (1961).
- Парламентарно Собрание на Советот на Европа, *Резолуција 690 (1979) за декларација за полицијата* (1979).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (85) 4 од Комитетот на министри до земјите членки за насилство во семејството* (1985).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (85) 11 од Комитетот на министри до земјите членки за положбата на жртвата во рамки на кривичниот закон и процедури* (1985).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (87) 15 од Комитетот на министри до земјите членки за регулирање на употреба на лични податоци во полицискиот сектор* (1987).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (87) 19 од Комитетот на министри до земјите членки за организирање на превенција на криминалот* (1987).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (91) 11 од Комитетот на министри до земјите членки во врска со сексуална експлоатација, порнографија, проституција и трговија со деца и младинци* (1991).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (97) 13 од Комитетот на министри до земјите членки во врска со заплашување на сведоци и право на одбрана* (1997).
- Совет на Европа, *Резолуција (97) 24 од Комитетот на министри за дваесет водечки начела во борбата против корупцијата* (1997).
- Совет на Европа, *Кривично правна конвенција за корупција, Серија европски договори бр.173 (Стразбур, 1999)*.
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (2000) 10 од Комитетот на министри до земјите членки за кодексот на однесување за државните службеници* (2000).
- Совет на Европа, *Препорака бр. R (2000) 11 од Комитетот на министри до земјите членки за борба против трговијата со луѓе поради сексуална експлоатација* (2000).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2000) 20 од Комитетот на министри до земјите членки за улогата на навремената психолошка интервенција во превенција на криминалитетот* (2000).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2001) 10 од Комитетот на министри до земјите членки за Европскиот кодекс на полициска етика* (2001).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2001) 16 за заштита на децата од сексуална експлоатација* (2001).
- Совет на Европа, *Европска комисија против расизам и нетолеранција (ЕКРИ), Општа политичка препорака бр. 7 за домашна легислатива за борба против расизмот и расната дискриминација* (2003).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2003) 21 од Комитетот на министри до земјите членки во врска со партнерства за превенција на криминалот* (2003).
- Совет на Европа, *Европски комитет за превенција на тортура и нечовечно или деградирачко постапување или казнување (ЕКПТ), Стандарди на ЕКПТ. „Суштински“ делови од општите извештаи на ЕКПТ* (2004).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2005) 9 од Комитетот на министри до земјите членки за заштита на сведоци и соработници во правосудството* (2005).
- Совет на Европа, *Препорака Res (2005) 10 од Комитетот на министри до земјите членки за „Посебни истражни техники“ во врска со тешки кривични дела и тероризам* (2005).

Совет на Европа, *Човекови права и борба против тероризмот – Упатство на Советот на Европа* (2005).

Совет на Европа, *Препорака Res (2006) 8 Комитетот на министри до земјите членки за помош на жртвите на криминал* (2006).

КБСЕ, *Завршен акт* (Хелсинки, 1975).

КБСЕ, *Виенски завршен документ* (Виена, 1989).

КБСЕ, *Париска повелба за нова Европа* (Париз, 1990).

КБСЕ, *Документ од копенхагенскиот состанок на конференцијата за човекова димензија во КБСЕ* (Копенхаген, 1990).

КБСЕ, *Документ од московскиот состанок на конференцијата за човекова димензија во КБСЕ* (Москва, 1991).

Висок комесар за национални малцинства, *Препораки за полициско работење во мултиетнички општества* (2006), интернет адреса:

http://www.osce.org/documents/hcnm/2006/02/17982_en.pdf (10 март 2006).

Интерпол, Резолуција бр. AG-2002-RES-01, *Глобални стандарди за борба против корупцијата во полициските сили/служби* (2002).

Интерпол, Резолуција бр. AG-2003-RES-04, *Правила за процесирање информации за цели на меѓународната полициска соработка* (2003).

Интерпол, Резолуција бр. AG-2005-RES-15, *Амандмани на правилата за процесирање информации за цели на меѓународната полициска соработка* (2005).

Интерпол, *Правила за процесирање информации за цели на меѓународната полициска соработка* (2005).

Канцеларија на Високиот комесар за човекови права на ОН (OHCHR), Висок комесар за човекови права на ОН / Центар за човекови права, *Човекови права и спроведувањето на законот, Циклус на професионални обуки, бр. 5* (Њујорк/Женева 1997).

ОБСЕ, *Кодекс на однесување за политичко–воените аспекти на безбедноста* (Букурешт, 1994).

ОБСЕ, *Повелба за европска безбедност* (Истанбул, 1999).

ОБСЕ, *Студија за полициското работење во Федеративна Република Југославија* (Белград, 2001).

ОБСЕ, Букурешка средба на Советот на министри, *Одлука за полициски активности/Букурешт СМ, решение 9* (Букурешт, 2001).

ОБСЕ, *Финален извештај од дополнителниот состанок за човековата димензија „Улогата на полициското работење во заедницата при градењето доверба во малцинските заедници“* (Виена, 2002).

Мисија на ОБСЕ во Косово (ОМІК), *Човековите права и спроведувањето на законот. Брошура за човекови права наменета за полицијата* (Приштина).

Обединети нации, Оддел за најдобри практики, *Прирачник за мултидимензионалните миротворни операции на Обединетите нации „Глава VII: Полиција, судство и поправните аспекти на владеењето на правото“* (Њујорк).

Обединети нации, Конгрес за превенција на криминал и постапка со сторители, *Основни начела за употреба на сила и огнено оружје од страна на овластени службени лица* (1990).

Обединети нации, Економски и социјален совет, Рез. А/Рез 65, *Начела за ефективна превенција и истрага на погубување по вонзаконска, арбитражна и кратка постапка* (1989).

Обединети нации, Економски и социјален совет „Упатство за превенција на криминал“, Анекс на Рез 2002/13, *Постапка за промовирање на ефективно спречување на криминал* (2002).

Обединети нации, Економски и социјален совет, Рез 2004/31, *Спречување на урбаниот криминал* (2004).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез 217 А (111), *Универзална декларација за човековите права* (1948).

Генерално собрание на Обединетите нации, ОН Док. A/CONF/611, *Минимални стандардни правила за постапување со затвореници* (1955).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. 2106(XX), *Меѓународна конвенција за елиминација на сите видови на расна дискриминација* (1965).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. 2200 А(XXI), *Меѓународен договор за граѓански и политички права* (1966).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/34/169, *Кодекс на однесување за овластени службени лица* (1979).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/34/180, *Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација против жените* (1979).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/39/46, *Конвенција против тортура и други сурови, нечовечки и деградирачки постапки или казни* (1984).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/40/32, *Основни начела за независноста на судството* (1985).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/40/34, *Декларација за основните начела на правда за жртви на криминал и злоупотреба на позиција* (1985).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/43/173, *Група начела за заштита на сите лица подложени на каков било вид на притвор или затвор* (1988).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/44/25, *Конвенција за правата на детето* (1989).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/45/107, *Меѓународна соработка за превенција на криминал и кривично право во контекст на развојот* (1990).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез/45/113, *Упатство за заштита на малолетници кои се лишени од слобода* (1990).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез. A/Рез 47/135, *Декларација за правата на лица припадници на национални или етнички, религиозни и лингвистички малцинства* (1993).

Генерално собрание на Обединетите нации, Рез A/Рез/48/134, *Национални институции за промовирање и заштита на човековите права* (1993).

Совет за човекови права на Обединетите нации, Рез. A/HRC/1/L.2, *Меѓународна конвенција за заштита на сите луѓе од присилно исчезнување* (2006).

Меѓународна полициска оперативна група на Обединетите нации (IPTF), *Упатство на комесарот за демократско полициско работење во Федерацијата Босна - Херцеговина* (Сараево, 1996).

Канцеларија на Обединетите нации за наркотици и криминал (UNODC), *Конвенција на Обединетите нации против корупција* (Мерида, 2003).

Библиографија

- Меѓународна Амнестија (Amnesty International), *10 основни стандарди за човекови права за овластени службени лица* (1998) интернет адреса:
[http://web.amnesty.org/library/pdf/POL300041998ENGLISH/\\$File/POL3000498.pdf](http://web.amnesty.org/library/pdf/POL300041998ENGLISH/$File/POL3000498.pdf) (10 јули 2000).
[Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (1998)]
- Бејли, Дејвид Х., „Современи практики во полициското работење: Компаративен поглед“, во: Џејмс Бурак и други, *Граѓанска полиција и мултидимензионално миротворство – Серија работилници. Улога на демократското полициско работење* (Национален институт за правда, Вашингтон, 1999), интернет адреса:
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles/172842.pdf> (30 март 2001).
[Bayley, David H., “The Contemporary Practices of Policing: A Comparative View”, in: James Burack et. al., *Civilian Police and Multidimensional Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Washington, 1999)]
- Бејли, Дејвид Х., *Демократизација на полицијата во странство: Што и како да се направи* (Национален институт за правда, Канцеларија за програми за правда, Министерство за правда на САД, Вашингтон, 2001), интернет адреса:
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/188742.pdf> (11 март 2003).
[Bayley, David H., *Democratizing the Police Abroad: What to Do and How to Do it* (National Institute of Justice, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, Washington, 2001)]
- Боулинг, Бен и Филипс, Корета, „Полициско работење во заедниците со етнички малцинства“, во: Тим Њуборн, *Прирачник за полициско работење* (Портланд, 2005), стр.528-555.
[Bowling, Ben/Phillips, Coretta, “Policing Ethnic Minority Communities”, in: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), pp. 528-555]
- Брус, Дејвид и Нилд Рејчел, *Полиција каква што сакаме. Прирачник за надзор на полицијата во Јужна Африка*. (Центар за изучување на насилство и помирување, Јоханесбург, 2005), интернет адреса:
http://www.justiceinitiative.org/db/resource2?res_id=102519 (20 јуни 2006).
[Bruce, David/Neild Rachel, *The Police that We Want. A Handbook for Oversight of Police in South Africa* (Centre for the Study of Violence and Reconciliation, Johannesburg, 2005)]
- Кол, Чарлс Т., *Предизвици во полициската реформа:Промовирање на ефективност и отчетност*. Стратегиски извештај (Меѓународна мировна академија, Њујорк, 2003), интернет адреса:
http://www.ipacademy.org/PDF_Reports/CHALLENGES_IN_POLICE.pdf (30 март 2006).
[Call, Charles T., *Challenges in Police Reform: Promoting Effectiveness and Accountability*. Policy Report (International Peace Academy, New York, 2003)]
- Комисија за акредитација на органи за спроведување на законот (CALEA), *Стандарди за органите за спроведување на законот* (Феарфакс, 2006).
[Commission on Accreditation for Law Enforcement Agencies (CALEA), *Standards for Law Enforcement Agencies* (Fairfax, 2006).]
- Општа рамка за оценување, *Подобрување на организациите преку самооценување* (Мастрихт, 2006).
[Common Assessment Framework, *Improving an Organization through Self-Assessment*, (Maastricht, 2006).]
- Иницијатива на Комонвелтот во сферата на човековите права, *Полициската отчетност: Премногу значајна за да се запостави, премногу итна за да се одложи* (Њу Делхи, 2005), интернет адреса:

- http://www.humanrightsinitiative.org/publications/chogm/chogm_2005/chogm_2005_full_report.pdf (25 јули 2006).
[Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability: Too important to Neglect, Too Urgent to Delay* (New Delhi, 2005)]
- Конер, Марсиа Л., *Учење, Критична технологија. Бела книга за образованието на возрасните во информатичко доба* (1995), интернет страница:
http://learnativity.com/download/Learning_Whitepaper96.pdf (2 јули 2006).
[Conner, Marcia L., *Learning, The Critical Technology. A Whitepaper on Adult Education in the Information Age* (1995)]
- Конер, Марсиа Л., *Како учат возрасните* (2004), интернет страница:
<http://agelesslearner.com/intros/adultlearning.html> (2 јули 2006).
[Conner, Marcia L., *How Adults Learn* (2004)]
- Крошо, Ралф, *Човековите права и теоријата и практиката во полициското работење*, Написи за теоријата и практиката на човековите права, бр. 10 (Центар за човекови права, Универзитет Есекс, Колчестер, 1994).
[Crawshaw, Ralph, *Human Rights and the Theory and Practice of Policing*, Papers in the Theory and Practice of Human Rights, No. 10, (Human Rights Centre, University of Essex, Colchester, 1994).]
- Европска платформа за полициско работење и човекови права (EPPHR), *Регрутирање и задржување на полициските службеници од малцинските заедници: Прашања кои треба да се земат предвид* (2004), интернет адреса:
<http://www.epphr.dk/download/platform/HR%20-%20Minority%20Officers.pdf> (10 август 2006).
[European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR), *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities: Points to Consider* (2004)]
- Европска платформа за полициско работење и човекови права (EPPHR), *Зошто и како невладините организации за човекови права и полициските служби може и треба да работат заедно* (2004), интернет адреса:
<http://www.epphr.dk/download/platform/police%20and%20NGO's%20.pdf> (10 август 2006).
[European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR), *Why and How Human Rights NGOs and Police Services Can and Should Work Together* (2004)]
- Фондација „Полициско работење за мултиетничко општество“, *Ротердамска повелба: Полициско работење за мултиетничко општество* (Ротердам, 1996), интернет адреса:
http://www.rotterdamcharter.nl/files/site49_20050603092740_Rotterdam_Charter_%28english%29.pdf (10 јуни 2006).
[Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter: Policing for a Multiethnic Society* (Rotterdam, 1996)]
- Гринвуд, Дејвид и Хјуисман, Сандер (ред.), *Транспарентност и отчетност на полициските сили, службите за безбедност и службите за разузнавање* (Женевски центар за демократска контрола на вооружени сили (DCAF), Женева, 2005), интернет адреса:
http://www.dcaf.ch/publications/transparency_police.cfm?nav1=4&nav2=2 (10 јануари 2006).
[Greenwood, David/Huisman, Sander (eds.), *Transparency and Accountability of Police Forces, Security Services and Intelligence Services* (The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Geneva, 2005)]
- Харис, Френк, *Улогата на градење потенцијал во полициската реформа* (Мисија на ОБСЕ во Косово, Оддел за полициско образование и развој, Приштина, 2005).
[Harris, Frank, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (OSCE Mission in Kosovo, Department of Police Education and Development, Pristina 2005).]

- Хелсиншки комитет на Унгарија, *Препораки од Будимпешта* (Будимпешта, 1999), интернет адреса:
<http://www.helsinki.hu/docs/budrecweb.pdf> (11 март 2001).
 [Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (Budapest, 1999)]
- Меѓународен комитет на Црвениот крст, *Човековите права и хуманитарното право во професионален полициски концепт* (Женева, 2002), интернет адреса:
[http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0809/\\$File/ICRC_002_0809.PDF!Open](http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0809/$File/ICRC_002_0809.PDF!Open)
 (25 мај 2006).
 [International Committee of the Red Cross, *Human Rights and Humanitarian Law in Professional Policing Concepts* (Geneva, 2002)]
- Независна комисија за полициско работење во Северна Ирска, *Нов почеток: Полициско работење во Северна Ирска. Извештај на независната комисија за полициско работење во Северна Ирска* (Белфаст, 1999), интернет адреса:
<http://www.belfast.org.uk/report/fullreport.pdf> (25 април 2001).
 [Independent Commission on Policing for Northern Ireland, *A New Beginning: Policing in Northern Ireland. The Report of the Independent Commission on Policing for Northern Ireland* (Belfast, 1999)]
- Џонс, Тревор; Њубрн, Тим и Смит, Дејвид, *Демократијата и полициското работење* (Институт за политички науки, Лондон, 1994).
 [Jones, Trevor/Newburn, Tim/Smith, David, *Democracy and Policing* (Policy Studies Institute, London, 1994).]
- Џонс, Тревор, „Управувањето и отчетноста во полициското работење“ во: Тим Њубрн, *Прирачник за полициско работење* (Портланд, 2005), стр. 603-627
 [Jones, Trevor, “The Governance and Accountability of Policing”, in: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), pp. 603-627]
- Хашу, Анита; Буш, Робин; /Латиф, Заинаб и Леви, Франческа, *Градење цврсти врски меѓу полицијата и емигрантската заедница: Лекции од проект во градот Њујорк* (Вера институт за правда, Њујорк, 2005), интернет адреса:
<http://www.cops.usdoj.gov/mime/open.pdf?Item=1576> (10 јули 2006).
 [Khashu, Anita/Busch, Robin/Latif, Zainab/Levy, Francesca, *Building Strong Police-Immigrant Community Relations: Lessons from a New York City Project* (Vera Institute of Justice, New York, 2005)]
- Ноулс, Малком С., *Современа практика во образованието за возрасни: Од педагогија до андрагогија* (ревидирано и дополнето издание) (Асоциејшн прес, Њујорк, 1980).
 [Knowles, Malcolm S., *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy* (revised and updated) (Association Press, New York, 1980).]
- Луис, Колин, *Поплаки против полицијата. Политика на реформа* (Анандејл, 1999).
 [Lewis, Collin, *Complaints Against Police. The Politics of Reform* (Annandale, 1999).]
- Луис, Вилијам и Маркс, Едвард, „Краток преглед“ во: Џејмс Бурак/Вилијам Луис/Едвард Маркс, *Граѓанска полиција и мултинационално миротворство – Серија работилници. Улога за демократско полициско работење* (Национален институт за правда, Вашингтон, 1999), интернет адреса:
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles/172842.pdf> (20 јули 2001).
 [Lewis, William/Marks, Edward, “Overview”, in: James Burack/William Lewis/Edward Marks, *Civilian Police and Multinational Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Washington, 1999)]
- Либ, Стивен, *Начела на учење на возрасните* (1999), интернет адреса:
<http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/adults-2.htm>
 (10 јули 2006).
 [Lieb, Stephen, *Principles of Adult Learning* (1991)]

- Милер, Џоел, *Граѓански надзор на полициското работење. Лекции од литературата* (Вера институт за правда, Њујорк, 2002), интернет адреса:
http://www.vera.org/publication_pdf/178_338.pdf (15 јули 2006).
 [Miller, Joel, *Civilian Oversight of Policing. Lessons from the Literature* (Vera Institute of Justice, New York, 2002)]
- Њуборн, Тим, *Разбирање и превенција на полициската корупција: Лекции од литературата*, Напис 110 од едицијата полициски истражувања (Лондон, 1999).
 [Newburn, Tim, *Understanding and Preventing Police Corruption: Lessons from the Literature*, Police Research Series Paper 110 (London, 1999).]
- Нејрод, Питер, „Полициско работење и етика“, во: Тим Њуборн, *Водич во полициското работење* (Портланд, 2005), стр.578-602.
 [Neyroud, Peter, “Policing and Ethics”, in: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), pp. 578-602.]
- Филипс, Ема и Троун, Џенифер, *Градење јавна доверба преку граѓански надзор* (Вера институт за правда, Њујорк, 2002), интернет адреса:
http://www.vera.org/publication_pdf/177_336.pdf (15 јули 2006).
 [Phillips, Emma/Trone, Jennifer, *Building Public Confidence in Police Through Civilian Oversight* (Vera Institute of Justice, New York, 2002)]
- де Ровер, Цис, *Да служиме и заштитваме. Човекови права и хуманитарното право за полицијата и службите за безбедност* (Меѓународен комитет на Црвениот крст, Женева, 1998).
 [de Rover, Cees, *To Serve and Protect. Human Rights and Humanitarian Law for Police and Security Services* (International Committee of the Red Cross, Geneva, 1998)]
- Сандерс, Ендру/Јанг, Ричард, „Полициски овластувања“, во: Тим Њуборн, *Водич во полициското работење* (Портланд, 2005), стр. 228-258.
 [Sanders, Andrew/Young, Richard, “Police Powers”, in: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), pp. 228-258.]
- Информативен центар за Југоисточна и Источна Европа за контрола на малокалибарско и лесно оружје - (SEESAC), *Филозофија и начела на полициското работење во заедницата* (Белград, 2006), интернет адреса:
<http://www.seesac.org/reports/Community%20Based%20Policing%20english%202nd%20version.pdf> (03 ноември 2006).
 [South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC), *Philosophy and Principles of Community-Based Policing* (Belgrade, 2006)]
- Тревис, Џереми, *Полициско работење во транзиција*, Пленарно обраќање на Четвртата биенална конференција: Меѓународна перспектива за криминалот, правдата и јавниот ред (Будимпешта, 1998), интернет адреса:
<http://www.ojp.usdoj.gov/nij/speeches/budapest.htm> (10 октомври 2001).
 [Travis, Jeremy, *Policing in Transition*, Plenary Address at the Fourth Biennial Conference: International Perspectives on Crime, Justice and Public Order (Budapest, 1998)]

Индекс

Б

Безбедност · 5, 7, 15, 17, 22, 25, 26, 29, 31, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 49, 50
 Национална · 7, 17, 49
 Јавна · 7, 25, 36, 37, 38

В

Вештини · 31, 38, 39, 43, 44
Влада · 35, 41
Владеење на правото · 13, 17, 22
Вредности · 15, 17, 19, 42, 47
 Етички · 12, 19

Д

Демократизација · 7
Демократско полициско работење · 7, 8, 14, 15, 47, 50
Дискриминација · 22, 23, 26, 31, 43
Дискусија · 38
Доверба · 12, 15, 19, 25, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43
Доверливост · 25
Должност · 15, 18, 31, 42, 46, 49
Држава · 12, 13, 14, 15, 20, 22, 26, 49

Е

Евиденција · 25, 28
Еднаквост · 15, 43
Етика · 7, 12, 19, 42, 47

Ж

Жалба · 35, 37, 44
Жени · 25, 29, 43, 44, 45
Живот · 12, 14, 25, 29, 30, 36, 37, 47, 49
Жртва · 24, 26

З

Забрани · 12, 19, 23, 24, 28
Задржување · 27, 28, 29
Задржано лице · 27, 28
Заедница · 7, 14, 20, 21, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 46, 48
Заедници · 7, 21, 23, 37, 39, 43, 44, 45, 47, 49
Закана · 7, 17, 26, 27, 29, 30, 31, 49

Закон · 7, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 24, 27, 31, 35, 37, 41, 42, 43, 46, 47, 49
 Домашен · 17, 20, 27
 Меѓународен · 7, 13, 49
Закон и ред · 12, 14, 18
Законитост · 17, 29
Законодавство/ Легислатива · 12, 17, 49
Законски · 15, 18, 25, 26, 29, 30, 31, 35, 42
Заложби · 8
Заплашување · 21, 27, 31
Заштита · 12
 заштитива · 13, 25
Злоупотреба на службена должност · 49

И

Извештај · 18, 26, 31, 34, 36, 37, 38, 42, 46
 известување · 21, 35, 37, 42
Интеграција · 15, 43, 44, 45
Интервју/разговор · 24, 25, 27, 28, 45
Интерес · 12, 15, 19, 21, 26
Истрага · 10, 18, 21, 24, 25, 26, 32, 34, 35, 36
 истражува · 34
Итни случаи · 36

J

Јавен · 15, 19
Јавност/Граѓани · 12, 15, 17, 26, 33, 34,
36, 37, 38, 49

K

Кариера · 45
Квалитет · 35, 37, 42, 49
Кодекс на однесување · 19, 20, 35, 41,
42, 46, 47
Командна структура · 12, 13, 34
Компетенции · 41
Комуникација · 13, 36, 37, 38, 39
Контрола · 7, 9, 11, 25, 26, 28, 33, 34, 35,
41, 42
 внатрешна · 34
Корупција · 19, 20, 21, 37, 40, 47, 49
Култура · 47
 културно/ културни · 9, 38, 39, 40, 42,
43

L

Лишување (од слобода) · 27

M

Малтретирање/вознемирување · 24
 Сексуално · 24
Малцинство/ Малцинства/ Малцински ·
9, 25, 43, 44, 45
 групи · 25,
39, 44
Медиуми · 33, 35, 36, 37
Механизам · 21, 25, 34, 36, 44

H

Надгледување · 40
Надзор · 10, 13, 21, 25, 33, 34, 41, 42
 Надворешен · 34, 49
 Внатрешен · 35
 Механизам за · 34

Назначување · 13, 33, 41, 43
Наметнување · 36
Начела/ Принципи · 7, 8, 12, 15, 17, 22,
26, 29, 30, 35, 36, 37, 41, 47, 50
Невладини организации (НВО) · 11, 39
Независност · 18, 35
Непристрасност · 18, 20, 29, 34, 39
Непристрасен · 14, 19
Норми · 7, 43, 47

O

Образование · 45, 47, 49
ОБСЕ · 7, 8, 9, 10, 11, 12, 23, 33, 41, 49
Обука · 7, 9, 10, 13, 27, 28, 30, 35, 37, 42,
45, 47, 49
Овластување · 15, 25, 33, 34
 Власт/органи/управа · 18, 21, 26, 31,
33, 35, 37, 41,
 Владини органи · 7, 14, 35
Огнено оружје · 29, 30, 31, 35, 47
Одговорност · 17, 19, 37, 41, 42
 Одговорности · 38
Одлука/и · 26, 41, 45
Однесување · 12, 13, 17, 19, 20, 23, 30,
33, 35, 40, 41, 42, 44, 45
Одредба · 13, 42
Опрема · 19, 46, 47
Општество · 7, 10, 11, 15, 17, 21, 29, 33,
34, 43, 44, 45, 46
Организација · 13, 20, 39, 41, 42, 44, 49
Организиран криминал · 7, 49
Откривање · 14
Отчетност · 7, 13, 33, 39, 49

P

Партнерство · 7, 36, 39, 48
Патроли · 23, 38, 39
Перцепција · 37
Податоци · 25, 26, 34, 35, 37
Поддршка · 13, 17, 24, 25, 26, 35, 26, 42,
45
Полициско работење во заедницата · 36,
38, 47
Помош · 9, 10, 12, 14, 24, 26, 27, 28, 36,
39, 45, 49
 помага · 14, 15, 38, 42, 45
Постапува · 31
Почит/ува · 18, 22, 26, 27, 29, 42, 46, 49

почитување · 5, 7, 12, 15, 29
Права · 8, 11, 12, 13, 15, 21, 24, 25, 26, 29, 38, 46
Граѓански · 12, 22, 27
Фундаментални · 12, 14, 27
Човекови · 5, 7, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 22, 32, 33, 36, 37, 39, 42, 47, 48, 49
Политички · 12, 22, 46
Правила · 17, 22, 24, 26, 27, 37, 47
Правда · 5, 7, 9, 10, 11, 19, 21, 23, 27
Кривично-правен · 18, 26, 49
Практика · 7, 15, 17, 23, 25, 28, 36
Превенција · 28, 30
спречување · 7, 12, 14, 30, 49
Престап · 34, 49
Претставник/ници · 9, 13, 37, 38, 41, 42
Приватност · 25
Признание · 15, 24, 28, 31, 42, 46
Пример (служи за) · 45
Пропуст · 18, 20, 21, 41
Професионализам · 12, 19
Процедури · 13, 24, 25, 27, 33, 34, 35, 38, 42, 46
Проценка/оценка · 9, 37

Р

Раководење · 13, 15, 25, 33, 41, 42
Раководител · 10, 34
Ранливост · 27
Ранлив · 21, 22
Ревизија · 41, 47
Регутирање · 43, 44, 45
Реформа · 7, 10, 18
Ресурси · 13, 19, 34, 35, 36, 41

С

Сведоци · 21, 24, 26, 27, 34, 37
Свесност · 47, 48
Систем · 20, 21, 26, 42, 49
Слободи · 5, 12, 14, 15, 29, 33
Слобода · 12, 16, 21, 25, 27, 28, 29
Служба · 9, 17, 19, 35, 42, 44, 47
Согласност · 7, 12, 13, 22, 26, 27, 36
Соработка · 5, 7, 9, 18, 21, 34, 36, 37, 39, 40, 43, 49, 50
Состав · 13, 15, 42, 43
Спроведување на правото/законот · 7, 9, 10, 12, 17, 19, 29, 35

Средина · 13, 43, 44, 45
Средства/начин/ можности · 25, 28, 29, 30, 36, 37, 38, 39
Стабилност · 7, 23, 39, 41
Стандарди · 7, 8, 12, 13, 17, 21, 22, 30, 35, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49
Статистички · 37
Стратегии · 13, 20, 22, 33, 35, 41, 43, 44, 45, 49
Структура · 38
Судски · 18, 41
Судство · 27, 33

Т

Транспарентност/ни · 13, 25, 33, 34, 36, 41, 44, 45, 49
Тероризам · 17, 49
Тортура · 24, 28, 31

У

Упатства · 17, 19, 24, 25, 27, 31
Употреба на сила · 21, 24, 28, 29, 30, 31, 35
Услужен/ни · 14, 41
Услужување/ опслужување · 7, 14

Ц

Цел/и · 7, 9, 12, 14, 15, 17, 20, 25, 26, 30, 35, 36, 37, 38, 42, 49

Ч

Чин/ови (во полиција) · 21, 47
Човекови права · 7, 9, 11, 12, 13, 19, 21, 22, 37, 39, 46, 47, 48, 49